

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ОРТАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ КІТАПХАНА**

**ҚАЗАҚСТАН ЖӘНЕ КҮНГЕЙ КАВКАЗ
(1991-2009 жж)**

Библиографиялық көрсеткіш

**Алматы
2010**

ББК

К

К Қазіргі кезеңдегі Қазақстан мен Күнгей Кавказ елдерінің қарым-қатынасы. 1991-2008 жж. Библиографиялық көрсеткіш. Құраст.: Н.Қ.Қосаева, А.Ә. Тұрлыбекова. Жауапты ред. К.К.Әбуғалиева, ОҒК директоры. Ред.: Л.Д. Абенова, Ғ.Ғ. Исқақова Е.К.Төреқұлов. – Алматы,2009. – б.

ISBN

Бұл еңбекке 1991-2008 жылдар арасындағы Қазақстан Республикасы мен Күнгей Кавказ елдерінің саяси экономикалық, мәдени қарым-қатынастарын бейнелейтін шығармалар топтастырылып отыр.

Көрсеткіш жоғарғы оқу орнының студенттеріне, аспиранттарына, дәріс беруші ұстаздарға және жалпы көпшілік қауымға арналған.

К -----

© Орталық ғылыми
кітапхана, 2010

ҚҰРАСТЫРУШЫДАН

Орталық Ғылыми Кітапхананың ғылыми-библиографиялық бөлімінен шыққан «Қазіргі кезеңдегі Қазақстанның Күнгей Кавказ елдерімен қарым-қатынастары: 1991-2008 жылдар» атты библиографиялық көрсеткіші бұрындары жарық көрген «Қазақстан және әлемдік қауымдастық» сериясымен шыққан көрсеткіштердің жалғасы болып табылады.

Күнгей Кавказ халықтары Азербайжан, Армения, Грузия мен Қазақстан арасындағы қатынастар нығайған кезеңдерде елші дипломаттар, саудагерлер, тағысын тағылар ұлы Жібек жолы арқылы орталық Азияға саяхат жасаған.

Шығыс тілдеріндегі қолжазба деректемелер мен мұрағаттық материалдарды тереңдей зерттеудің ғылыми және практикалық маңызы зор. Қазақстан тарихы мен мәдениетінің және көрші халықтармен қарым-қатынасының көптеген проблемаларын мол деректемелік қор негізінде талдап зерттеу күрделі де көкейкесті міндет болып табылады.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың қолдауымен жүзеге асқан «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасы арқылы қазақстандық деректеметану қорын толықтырып, молайтуға жағдай жасалып отыр.

Еліміздегі экономикалық және демократиялық қайта құру процесін жеделдету, өзара тиімді қарым-қатынастарды ұлғайту мақсатында көрші мемлекеттермен оның ішінде Күнгей Кавказ елдерімен серіктестікті нығайтудың да Қазақстан үшін маңызы зор. Қазақстан тәуелсіздік алған күннен бастап Кавказ елдерімен достық қарым-қатынасты дамытуға басты назар аударуда. Бұл ел болса бүгінгі күндері халықаралық саясаттағы басты тұлғалардың біріне айналды.

Қазақстан Кавказ елдерімен егемендігімізді мойындайтын, аумақтық тұтастығымызды сақтайтын ішкі және сыртқы саясатымызға нұқсан келтірмейтін, теңдікпен

екі жаққа да пайдалы саяси келісімдер жасады. Осы елдермен сыртқы экономикалық байланыстар құқықтық-келісімдік базаларда екі жақты сауда экономикалық қатынастардың біршама өсуіне септігін тигізеді. Бұл елдермен ынтымақтастықтың жақсы жолға қойылғандығын библиографиялық көрсеткіштің саясат, экономика, құқық, табиғат ресурстары және мәдениет тарауларынан көре аламыз.

ӘЗЕРБАЙЖАН РЕСПУБЛИКАСЫ

Әзербайжан Республикасы – Кавказдың оңтүстік шығысында орналасқан мемлекет. Негізгі заңы – 1995 ж. 12 қарашада қабылданған Конституция. Мемлекет басшысы – президент. Заң шығарушы жоғарғы органы – тұрақты парламент. (Милли меджлис, 125 депутаттан тұрады). Атқарушы өкіметтің жоғарғы органы – Министрлер кабинеті, оны премьер – министр басқарады. Әзербайжан солтүстігінде Ресеймен, солтүстік батысында Грузиямен, оңтүстік батысында Армения және Түркиямен, оңтүстігінде Иранмен, шығысында Каспий теңізі арқылы Қазақстанмен шектеседі. Аумағы 86,6 км², халқы 7,5 млн адам (1995), Астанасы – Баку (Бақы) қ. (1,1 млн адам). Халқының 83 пайызы – әзірбайжандар. Мемл. Тілі – әзірбайжан тілі. Халқы негізінен, ислам (шиит және суннит ағымдары дінін ұстанады).

Табиғаты. Әзербайжанның жер бедерінің 2/3-ін Үлкен және кіші Кавказ таулары , Карабах жанартаулық таулы үстірті және Талыш таулары алып жатыр. Ең биік жері – Базардюзю (4466м). Үлкен және кіші Кавказ таулары аралығында Кура–Аракс аллювийлі ойпаты орналасқан. Талыш тауының етегін бойлай Ленкоран ойпаты алып жатыр. Үлкен Кавказ таулары , негізінен, мезозой тақтасынан, саздан , құмтас пен әктастардан, Кіші Кавказ таулары мен Талыш таулары кайнозой эрасының жанартау текті шөгінді

жыныстарынан түзілген. Климаты қоңыржай белдеу (Кура–Аракс ойпатында) мен субтропикалық белдеуді (Ленкоран ойпаты құрайды. Қаңтар айының орташа температурасы ойпатты аудандарда 0 Сграустан 3 С –қа дейін, шілденің орташа температурасы 25-27 С. Жауын-шашынның орташа мөлшері тау етектерінде 200 мм, тау беткейлерінде 1400 мм, ал Ленкоран ойпатында 1700 мм-ге жетеді. Ірі өзендері Кура және Аракс.Ең үлкен көлдері –Гадлжикабул және Беюкшор. Теңіз деңгейінен 200м-ге дейінгі топырағы сұрғылт, одан жоғары таулы-орманды және таулы-шалғынды. Ленкоран ойпатына сары топырақ және Ойпатта шөл, шөлейт құрғақ дала өсімдіктері өседі, таулыжерлерде жалпақ жапырақты өсімдіктер басым. Кен байлықтарынан мұнай мен газ, сондай-ақ алунит, полимегалл түрлері, мыс кентасы, алтын ,молибден; құрылыс материалдарынан: мәрмәр, каблин туб, доломит, т.б. өндіріледі.

Тарихы. Әзербайжан жеріне адамдар палеолит заманында қоныстана бастаған Тұңғыш мемлекеттік бірлестік Оңтүстік Әзербайжанда өмір сүрген манналықтардың,кейіннен осыдан ішінара қоныстанған лидиялықтардың тайпалық одақтары негізінде құрылды. Б.з.б. 1-мыңжылдықта Әзербайжан жерінде кадусилер, каспилер , албандар т.б қоныстанады . Б.з.б. 9ғ-да Манада ертедегі құл иеленуші мемл., б.з.б. 7 ғ-дың 70 жылдары мидия мемлекеті құрылып, оның құрамына Оңт. Ирандық Әзірбайжанның кейінірек Антропатена аталған Кіші Мидия облыстары да кіреді. Бұл мемлекет 150 жылға дейін өмір сүрді. Кейін Антропотена өзінен қазіргі “Әзірбайжан” грек., сөзбе-сөз аударғанда от сақтаушылар елі деген атау шықты. Б.з.б. 3-2 ғ-да Әзірбайжанның солтүстік бөлігі мен Дағыстан жағында Албания мемлекеті пайда болды(к. Албания) .

Б.з. 4-да Рим империясы мен Иран арасындағы соғыстың салдарынан Албания Иранның қол астына өтеді. 5-6 ғ-да Әзірбайжанда азаттық күрес(Сасан әулетіне қарсы көтеріліс, Маздақ қозғалысы) өрістеді. 8 ғ-дың басында

арабтар Өзірбайжанды түгел бағындырып, ислам дінін таратты. 9 ғ-дың басында Өзірбайжан мен Иранда арабтар мен жергілікті билеушілерге қарсы Бабек бастаған соғыс 20 жылға созылды. 9 ғ-дың 2- 10 ғ-дың 1 жартысында халық қозғалысы арабтардың билігін әлсіреті. Өзірбайжанда Салари, Мазьяди, Шедади, т.б әулеттер билеген мемлекеттер құрылды. 11 ғ-дың ортасында Өзірбайжанды салжұқтар басып алды. 12 ғ-да басқыншылар елден қуылып, Шируаншаһ, Кесрани, Ильдегиз әулеттері билеген мемлекет пайда болды. Ауыл шаруашылығы, қол-өнері, сауда қайта жанданды. Өзірбайжан халқы негізінен, 11-13 ғ-ларда түрік тайпаларының негізінде қалыптасты. 13 ғ-ларда түрік тайпаларының негізінде қалыптасты. 123ғ-дың 30 жылдарында Өзірбайжанды- және оған көрші елдерді монғолдар жаулап алып, Хулагу әулеті билеген мемлекет құрылды. 14-15 ғ-дардың аяғында Өзібайжанда Шируаншаһтықтар мемлекеті құрылып, Өзірбайжан жері жаңадан құрылған Қара

-қойлы-қойлы (Қара-Қоюнду),(Ақ-Қоюнду) мемлекеттеріне қосылды. 16 ғ-дың басында Өзірбайжан жерінде Сефеви әулетінің мемлекеті орнады. 16 ғ-дыңсоңына қарай Кавказда үстемдік орнату үшін Иран мен Түркия арасындағы күрес күшейіп, Өзірбайжанның солтүстігі мен оңтүстігіндегі едәуір жерді түріктер жаулап алды. 17 ғ-дың 30-жылдарының аяғында Өзірбайжан қайтадан Иранның қол астына қарады. 1723-35ж. Өзірбайжанның Каспий жағалауындағы аймақтарын Ресей жаулап алды. Орыс әскерлері келісімен Өзірбайжанға Иран билеушісі Нәдір шаһ басып кірді. Жергілікті халық Ирандықтарға қарсы талай рет көтеріліске шығып, 18 ғ-дың 2-жартысында Өзірбайжан бірнеше дербес хандықтарға бөлінді.

1805–13ж. және 1826-28 ж. орыс-иран соғыстары барысында Ресей мен Иран арасында жасалған Гүлстан (1813), Түркменчай (1828) шарттарына сай Солт. Өзірбайжан Ресейге қосылды. 1917 ж. қарашада Өзірбайжанда Кеңес

өкіметі орнады. 1918 ж. 28 мамырда Әзірбайжан демократиялық республика болып жарияланып, өкімет басынан тайдырылып, Әзірбайжанда Кеңес өкіметі қалпына келтірілді. 1922 ж. 30 желтоқсанда Әзірбайжан Кавказ Федеративтік Кеңес Республикасы (ЗКФСР), 1936 ж. КСРО құрамына кіреді. Кеңес Одағы құрамында болған кезеңде кейбір әлеуметтік қайшылықтарға қарамастан Әзірбайжанның экономикалық және мәдени дамуы жүзеге асты. Халықтың ұлттық санасы өсіп, тәуелсіз елдігін қалпына келтіруге ұмтылысы артты. Бұл процесс әсіресе, 20 ғ-дың 80-жылдардың соңына қарай күшейді.

1990 ж. 20 қарашада Кеңес одағының басшылығы Әзірбайжанның жоғары мемлекеттік органдары келісімінсіз Бакуге заңсыз түрде енгізілді. Оның салдарынан көптеген адамдар қаза тапты (қ. Бакудегі қанды оқиға). 1991 ж. 30 тамызда Әзірбайжанның Жоғарғы кеңесі 1918 жылғы Шарт негізінде мемлекеттік тәуелсіздікті қалпына келтіру жөнінде Декларация, 1991 ж. 18 қазанда “Әзірбайжан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі жөнінде” Конституциялық шарт қабылдады. Дербес мемлекет ретінде Қазақстан Республикасымен 1992 ж. 27 тамызда дипломатиялық қарым-қатынас орнатты. 1996 ж. 16 қыркүйекте Бакуде Қазақстан мен Әзірбайжан арасындағы қарым-қатынастардың негіздері туралы шарт. Каспий теңізінің мәселелері бойынша бірлескен мәлімдеме, қосарланған салық салуға жол бермеу, инвестицияларды көремелеу және өзара қорғау, мұнай-газ өнеркәсібі саласындағы ынтымақтастық туралы, әуе және халықаралық автомобиль қатынастары туралы келісімдер жасалды. 1997 ж. 10 маусымда Алматыда екі республика арасындағы ынтымақтастықты одан әрә дамытып, тереңдету туралы Декларация мен мұнайды халықаралық рыноктарға тасымалдаудағы ынтымақтастық туралы меморандумға, азаматтық істер жөніндегі құқықтық көиек туралы Шартқа, т.б. үкіметаралық он екі келісімге қол қойылды.

Экономикасы. Өзбайжан индустриалды және ауылшаруашылығы көп салалы ел. Жері мұнай мен табиғи газға бай. Сапасы жоғары темір кендері, алюминий шикізаты, хром, молибден, кобальт, алтын, күкірт колчеданы және әртүрлі құрылыс материалдары, полиметалл кендері мен емдік минерал су көздері бар. Мұнай-газ, машина жасау және металл өңдеу, химия және мұнай химиясы өнеркәсіптері елеулі қызмет атқарады. Мұнайды тұтынушыларға жеткізу үшін құбыр жүргізу жөніндегі Өзбайжанның мүдделігі өз нәтижесін беруде. Өзбайжанда жеңіл өнеркәсіп кәсіпорындары әртүрлі маталар, тігін және былғары бұйымдарын, аяқкиімдер шығарады. Ауылшаруашылығында мақта, темекі, бау-бақша өнімдері және мал шаруашылықтарының маңызы зор. Өзбайжанның ауылшаруашылығында гидромелиоративтік құрылыс кең дамыған, көлемді су құбырлары мен магистральдық каналдар салынған. Тамақ өнеркәсібі кәсіпорындары түрлі шарап пен коньяк, консерві, ұн, темекі, балық өнімдерін шығарады. Таулы Карабахтағы соғыс Өзбайжан экономикасын үлкен шығынға ұшыратты, ел тәуелсіздігіне қауіп төндірді (к. Карабах жанжалы). 1995 ж. Өзбайжанның ұлттық табысы 7,1 млрд. АҚШ доллары мөлшерінде болды. Экспортқа 1996 ж. 54 млн доллардың өнімі шығарылса, импортпен 961 млн. доллар өнімі алынды.

Әдебиеті мен өнері. Өзбайжан әдебиеті өзбайжан халқының көп жанрлы, бай фольклорынан бастау алады. Батырлық эпос-дастандардың ішіндегі ең көнектісі – “Көроғылы” дастаны. Бұл эпос (әр түрлі нұсқаларда) Таяу Шығыс, Орта Азия елдерінде кең тараған. Сондай-ақ басқа да жыршы-ашуттар орындауындағы ауыз әдебиеті үлгілері 16 ғасырдан бастап жазып алына бастады. Ашуг поэзиясы мәдениет пен жазба әдебиеттің дамуына үлкен әсер етті.

Өзбайжан әдебиетіне араб (7-9 ғ.) және иран (11 ғ.) мәдениеті зор ықпал жасады. Араб парсы тілдері ресми құжат, ғылыми және көркем әдебиет тіліне айналды. Хатиб

Тебризи, сияқты ақындар мен ғалымдар өз шығармаларын сол тілдерде жазды. 12 ғ-дағы Әзербайжан поэзиясының шыңы- Гәнжауи Низмаи шығармашылығы арқылы көрінді. 13–14 ғ-да Әзербайжан әдебиетінде сопылық сарын күшейді. Ұлттық әдеби тіл мен прозаның қалыптасуы Мұхаммед Сулейман Физули (1494– 1556) есімімен байланысты. 19 ғ-да Әзербайжан әдебиеті өзінің классик дәстүрін жалғастыра отырып, демократиялық орыс әдебиетінің ықпалын бойына сіңірді. Реалистік әдебиеттің дамуында М.Ф. Ахундовтың ықпалы зор болды.

20 ғ-дың алғашқы жартысында поэзияда мазмұн мен форма бірлігі жөнінде жаңа талпыныстар жасалды (С.Вургун, Расул Рза, Сулайман Рұстам, т.б.). Тарихи революциялық тақырыпқа түрлі шығармалар жазылды. (м.Гусейннің “Таң” романы, Вургунның поэмалары), соғыс туралы роман, повестер жарық көрді. (И.Касумов, Г.Сеидбейли, А.Абульгасан), қала жұмысшыларына, ауыл еңбеккерлеріне шығармалар арналды. (М.Ибрагимов, И.Шихла, И.Эфендиев, т.б). 60-70 ж. психологиялық әңгімелер, лирикалық повестер көрініс берді. (А.Айлисли, И.Гусейнов, М. Ибрагимбеков, Р Ибрагимбеков, т.б.

Қазіргі заманғы Әзербайжан әдебиетіне адамның ішкі әлеміне тереңдей үңілу, көп қырлы бейнелеу тәсілдерін, көркемдеу құралдарын жетілдіру жолындағы ізденістер тән.

Әзербайжан сәулет өнері тарихы б.з.б. 9-6 ғ-дан басталатынын ескі қалалардың орны дәлелдейді. 5-6 ғ-да қалалар қалың дуалдармен, қорғандармен қоршалған. Оның бір көрінісі-Шыраққала (6 ғ). Ал сәулет және бейнелеу өнерінің кемелдене дамыған кезеңі.–11-13 ғ- лардың тұсы (Жүсіп, Момине қатын кесенелері, Қыз мұнарасы, Қырмызы күмбезі, т.б.) Одан бергі кезеңде Әзербайжан сәулет өнері ұлттық дәстүрлерді сақтай отырып, қазіргі заманғы архитектураның жарқын үлгілерін өмірге әкелді. Кабустандағы тау шыңына қашалып салынған үлкен сурет “галереясы” (б.з.б. 8-7 ғ.) халықтық өнер тарихының көне

дәуірден бастау алатындығын көрсетеді. Осы кезде дами бастаған Тербиз шеберлерінің миниатюралық мектебі 15-16 ғ-да дәуірлеп, хұснихат пен қолжазба кітаптарды көркемде бүкіл мұсылман елдеріне үлгі көрсетті. Өнердегі осы дәуірді 20 ғ-да М.Абдуллаев, А.Жафаров, С.Дадашов, Н.Касумов, Т.Салахов, М.Үсейінов, т.б. жалғастырды. Ә театрының негізі (халықтың ойын-сауығы және билер) ерте замандарда қаланған. Ашугардың өнерінде де театр элементтері көптеп кездеседі. 1897 ж. Г.Меликовтың басшылығымен тұңғыш кәсіби театр “Мұсылман драма труппасы” ұйымдастырылды. 20ғ. жаңа театрлық труппалар құрылып, Г.Арабилинский, Ж.Зейналов, Г.Сарабский ұлттық актерлік мектептің негізін қалады. Қазіргі заманғы ұлт классиктерінің және әлем драматургтерінің шығармалары арқылы шеберліктерін шыңдаған А.Алекперов, Г.Алмасзаде, М.Алиев, О.Құрбанова, С.Рухулла, т.б. Әзербайжан өнерінің белгілі өкілдері болып табылады. Әзербайжан киносының тарихы 1916 ж-дан басталды. 1929 ж. кино қайраткерлерін даярлайтын студия ашылып, онда Д. Джабарлы, М. Михайлов, А.Кулиева, т.б. оқыды.

1936 ж. алғашқы дыбысты кино шыға бастады. Осы кезде кинода ұлттық бағыттағы ізденістер басталды. “Насими”(1970, реж. Сейдбейли), “Сөнген оттың жарығы” (1997, реж. Т.Тагизаде), “Бабек” (1980,реж .А.Кулиев), т.б. халықтың тарихынан түсірілген фильмдер Әзербайжан киносының табысы болды. Әзербайжан дәстүрлі музыкасында екі бағыт – фольклор және халықтың ауызша шығармашылық дәстүрі бар. Халық музыкасы әр түрлі әуен байлығымен, ырғақтылығымен, қысқа кідіріспен айтылатын жеке орныдаушыларға ыңғайлығымен ерекшеленеді. Шекті (кеманча, тар, саз, уд), үрмелі (тұтан, зурна), ұрмалы (нагара, дэф) муз, аспаптар бар. Гурбани, Аббас Туфарганды Шикесте Шырын, Алескер сияқты ашуттар ертеден белгілі. 11-16 ғ-да халықтық кәсіби музыканың тағы бір түрі – мұқамдар өріс алды. 19 ғ-дың соңында симф,оркестр мен опера труппасы

ұйымдастырыла бастады. Әзербайжан кәсіби музыкасының негізін салушы Ү. Гаджибеков 1- ұлттық мұқамдық опера “Ләйлі-мәжнүн (1908), муз.комедия “Аршин мал аланды”(1913) жазды. 1920ж. Бакуде опера театры, 1921 ж. консерватория ашылды, 1931 ж. ұлт-аспаптар оркестрі, 1936 ж. мемл.хор ән-би ансамблі ұйымдастырылды. 1934 ж. Әзербайжан композиторлар одағы құрылды. А.Ниязи, РАбдуллаев сияқты дирижерлары. Бюль-бюль, Ш .Мамедов сияқты әншілері әлемге танылды.

Әзербайжандар (өзд. атауы–азербайджанлыдар) – Әзербайжан Республикасының байырғы халқы. Әзерб. Респуб-да 5,8 млн., Ресей Федерациясында 336 мың, Иранда 10430 мың, Грузияда 807 мың адам, Қазақстан, Армения, Ауғанстан, Ирак, Туркия, т.б. елдерде тұрады. Жалпы саны 17,2 млн адам (1992). Ресейдің ресми құжаттарында бұл халықты түркілер, татарлар деп атаған Әзербайжан өз ішінде айрум, афшар, баят, қарадағ, қарапапах , шахселен, т.б. субэтник. Топтарға жіктеледі. Тілі түркінің оғыз тобына жатады, жазуы латынжәне орыс графикасына негізделген діні бойынша мұсылман-шииттер (сунниттер де бар).Әзербайжандардың халық ретінде ұйысуы б.з.б. Кавказдың көне мемлекеттері Маны, Кавказ Албаниясы, Мидия, Атропатондан бастау алады. 7 ғ-да арабтар жаулап алған соң әзербайжан, әзербайжан деп атала бастады. Б.з.басында жергілікті халықпен түркі тілдес тайпалар (скифтер, ғұндар, болғарлар, бесенелер) араласып, Әзербайжан этносының іргесі қалана бастады. Оларға 11-16 ғасырда оғыздардың басым бөлігі келіп қосылды. 19 ғ-дың екінші жартысында Әзербайжан ұлты қалыптаса бастады. Әзербайжанның шаруашылығында егіншілік, мақта егу, бағбаншылық, жүзім, жібек құртын өсіру , техникалық дақылдар өңдеу, отарлап қой бағу , сиыр өсіру басым. Дәстүрлі өндіріс құралдары – тісті , тіссіз орақтар, соқа, айыр. Дәстүрлі кәсібі –кілем тоқу, зергерлік мыстан ыдыс-аяқ соғу, құмыра қашау, ағаш, тас өңдеу, жібек, жүн, мақта

маталарын тоқу, тері өңдеу. Баспаналары – таулы және жазық жерлерде ағаштан , балшықтан салынып, төбесі шошақ немесе күмбез деп жабылған –қаратам, сакля, бақташыларда киіз үй алачығ аталады.

Ұлттық киімдері: әйелдер кеудешесі – арханук, еркектердің кең шалбары, шекпен тәрізді сыртқы киім – чуха, папаха, джорабы қазір ауылдық жерлерде ғана кездеседі. Дәстүрлі ұлттық тағамдары – теміртабада, саджада, тендирде (пеш) пісірілген бидай, арпа , тары наны, ет-көкөніс салып пісірілген – гутаб (бәліш), еттен істелген говурма (қуырдақ), болдырма, люля-кебаб, долма, палаудың 50 түрі бар. Сусындары – шай , шербет, айран. Мугамдар мен ашугаттар айтатын –“ Китаби Деде Коркуд”, “Кероглы”, лирик. “Ашуг-Гариб”, “Аслы-Керем”, “Аршин –Малалан” эпостары көпке танымал. Саз аспаптары – тар, саз, канон, уд ,келанча, тутек балапан, дурна, бубен, т.б.

20 ғ-да Әзербайжандардың ұлттық мемлекеті, экономикасы және мәдениеті дамып, әлемге танымал болды. (қ. Әзербайжан). Олардың өз елінен жырақта тұратын диаспоралары да ұлттық салт-дәстүрлерін сақтаған.

20 –ғасырдың басында Қазақстанда тұратын Әзербайжан ұлты өкілдерінің саны болмашы ғана болса (1926 жылғы санақ бойынша небәрі 46 адам), 30 жылдарға қарай олардың саны өсіп, 13 мыңға жеткен. Қазақстандағы Әзербайжандардың басым бөлігі (71 пайыз), негізінен, Оңтүстік Қазақстан, Жамбыл облыстарына шоғырланған, 80-жылдардың орта шенінде Қазақстанның өзге де облыстарына тарала бастады. Олардың саны 10жыл ішінде (1979–1989 ж.) 3,1 есе артып, 90мың (1992) адамға жетті. Қомақты бөлігі (56,4 пайыз) ауылдық жерлерде, 43,6 пайыз қалаларда тұрады. 1992 жылдан бастап ұлттық мәдени орталығы жұмыс істейді. Орталықтың негізгі қызметі – олардың тілін мәдениетін, салт-дәстүрлерін дамытуына жағдай жасау. Қазақстандық Әзербайжандар арасында 1 жазушы, 3 ғылым

докторы, 10 ғылым кандидаты, 1 Еңбек сіңірген мәдениет қызметкері бар.

Әзірбайжан тілі- түркі тілдерінің оғыз (оңтүстік- батыс) бұтағына жатады. Әзербайжан республикасының мемлекеттік тілі. Одан тыс Грузия, Армения, Дағыстан, Ирак, Туркия, Ауғанстан елдеріне де тараған. Шамамен 20 млн-ға тарта адам сөйлейді. Геогр. таралуына қарай шығыс, батыс, солт, оңт. деп аталатын төрт диактектілік тобына кіретін шемахы-баку диалектісі негізінде қалыптасқан. Өзге түркі тілдермен салыстырғанда Әзербайжан тілінің өзіне тән мынадай ерекшеліктері бар: Ұяң д, г, ғ дауыссыздары сөз басындағы қатаңдардың орнына жиі қолданылады: даш(тас), ғол (қол), ғұш (құс), гөз(көз), гүн (күн); ә дыбысы сөздің барлық шебінде қолданыла береді: тәкә ((теке), кәпәк (кебек); кей сөздердің басында шұғыл һ келеді: һашан (қашан), һәлә (әлі); жылан , жылқы, жұлдыз тәрізді сөздердің басындағы ж түсіп қалып, илан, илқы, улдуз болып айтылады; кейсөздердің ішіндегі сынар дауыссыздармен айтылады: сағғал (сақал), ешшек (есек). Жіктік жалғауының бірінші, екінші жағының жекеше түрінің қосымшасы тек ашық дауыстылармен ғана қолданылады: алырсан (аларсын), т.б. Синтаксистік құрылымында жалғаулықты құрмалас сөйлемдер жүйесі жақсы дамыған. Әзербайжан тілінің арғы тегі 8-10 ғ-ларда Орта Азия топырағында өмір сүрген оғыз тайпалары тілімен өзектес, содан өрбіген тілдердің бірі. Туыстық жағынан қазіргі түрік тіліне жақын, бірақ одан елеулі айырмашылықтары да бар: Әзербайжан тіліне тән ә дауыстысы түрік тілінде жоқ, қыпшақ сөздері Әзербайжан сөздерінде молырақ. Жазуы 1929 ж. дейін араб, 1939 ж. дейін латын графикасына негізделді. 1939 ж. кириллицаға көшті.

АРМЕНИЯ РЕСПУБЛИКАСЫ

Армения Республикасы – Кавказ тауларының оңтүстігінде орналасқан мемлекет. Негізгі зақы –1995 жылы

5 маусымда қабылданған Конституция. Мемлекет басшысы – президент (1998 жылғы ақпаннан бері Роберт Кочарян). Жоғарғы заң шығарушы органы – Министерлер кеңесі. Арменияның солтүстік-батысында Грузия, шығыс, солтүстік – шығысында Әзербайжан, оңтүстігінде Түркия, Иран мемлекеттерімен шектеседі. Жерінің аумағы 29,8 мың км, халқы 3,8 млн. адам (1995), астанасы – Ереван (1,2 млн., 1995). Халқының 93 пайызы астамы армяндар. Орташа тығыздығы 1 км 90 адамнан келеді.

Табиғаты. Армения таулы үстіртінің солтүстік – шығысындағы жанартаулық үстіртті алып жатыр. Ең биік жері – Арагац тауы (4090 м). Оның оңтүстік беткейінде әйгілі Бюрокан астрофизикалық обсерваториясы (расытханасы) орнаасқан. Арменияның солтүстігін Сайхет, солтүстік – батысын Джавахет, оңтүстігін Базум, Памбақ, Зангезур жоталары, оңтүстік – батысын аккумуляттанған шөгінділерден түзілген Армян жазы алып жатыр. Жерінің 90 п – тен астам аумағының биіктігі 1000 м – ден жоғары. Жоталар жерортатеңіздік қатпарлы геосинклинальды белдеуде жатыр. Мұнда кембрий кезеңінен антропоген дәуіріне дейінгі барлық жүйелердің шөгінділері таралған. Кен байлықтарынан мыс, молибден, алтын, темір кен тасы, нефелин сиениті; құрылыс материалынан: туф, мәрмәр көптеп кездеседі. Климаты, негізінен континенттік субторпикалық құрғақ типке жатады. Жазық тау етектерінен қаңтардағы орташа температура 5 С, шілдеде 25 С. Жылдық орташа жауын-шашын мөлшері 400 мм. Негізгі өзендері – Аракс пен Кура және олардың салалары Ахурен, Касах, Раздан, Дебед. Көлдердің жалпы саны 100-ден асады, олардың ең ірісі – Севан көлі. Жер бедерінде, әсіресе, жанартаулық үстіртке, негізінен, таудың қара топырағы тән. Аумағының 1/5-ін жалпақ жапырақты орман (емен, жөке, бук) және бұталар, таулардың 2000 метрге дейінгі белдемінің басым көпшілігін дала және ксерофитті сирек орман, одан жоғары белдемін альпі шалғыны алып жатыр.

Тарихы. Армения жерінде б.з.б. 1- мыңжылдықтың ортасына дейін құл иеленуші Уарту мемлекеті болды. Ол құлағаннан кейін Армения Парсы елі аумағында құрылған Ахемен әулеті ме лекетінің құрамына кірді Ескендір Зұлқарнайн парсы мемлекетін жеңгеннен кейін армян жерін өз империясына қаратты. Б.з.б.4 ғ-дың аяғында Оңтүстік Батыс Армения (Софена) мен Оңтүстік Армения тәуелді мемлекет ретінде Селевки әулеті билеген мемлекеті құрамында болды. Б.з.б. 3ғ-дың басында Ұлы Армения мемлекеті құрылды. Тигран II (95- 56) тұсында Армения күшейіп, негізгі армян жерлері түгел біріктірілді. Осы кезеңде Армавир, Арташат, Тигранакерт секілді ірі-ірі қалалар пайда болды. Оларда металл өнеркәсібі, құмыра өндірісі, тас пен ағаш ою, тоқыма зергерлік өнері, былғары өңдеу, құрылыс салалары едәуір дамыды. Мәдениет біршама ілгеріледі. 301 жылы христиан діні Ұлы Арменияның ресми діні деп жарияланды. Алайда аймақтық бытыраңқылықтың күшеюі салдарынан мемлекет ыдырай бастады. Оның үстіне б.з. 1 ғ-ынан басталған Рим мен Парсы елі арасындағы талас-тартыс Армения экономикасын құлдыратты. Ақырында (387 ж. Армения олардың бөлісіне түсіп, негізгі бөлігі Персияға тәуелді болды. 7-ғасырдың ортасында армян жеріне араб әскерлері басып кірді.жергілікті халықтың ұзақ жылдарға созылған қарсылығы басылғаннан кейін 8 ғ-дың басында Армения Араб халифатының құрамында болды. 9 ғ-дың аяғында ұлт-азаттық күрестің нәтижесінде Баграти әулеті басқарған Армян патшалығы құрылды. Экономика мен мәдениет біршама өркендей бастады. Бірақ әшкә аймақаралық алауыздықтар нәтижесінде Армян мемлекеті тағы да ыдыаушылыққа ұшырады. Олар 11-ғасырда салжұқтардың, 13 ғ-да монғолдардың шапқыншылығына душар болды. Осыдан былай армян халқының дербестігі мүлдем жойылды. 14 ғ-дың ортасынан бастап Армения Алтын Орда хандары арасындағы қантөгіс , қақтығыстар майданына айналды. Әсіресе, Тоқтамыс пен Әмір Темір

жорықтары кезінде Армения қатты күйзеліске ұшырады. 16-18 ғасырларда Армения үшін қайтадан Түркия мен Иран арасындағы соғыстар болып, нәтижесінде оның батысы Түркияға, шығысы Иранға қарады. Шығыс Грузияны өзіне қосып алған Ресей енді Арменияны қосып алу үшін Иранға қарсы соғыстарын бастады. 18-28 жылғы орыс-иран соғысынан кейін Эриван, Нахичеван хандықтары Ресейге қосылды. 19 ғасырдың 2-жартысында Ресей Түркияның қол астындағы армян жерлерін тартып алу үшін Түркияға қарсы соғыс ашты. Кезекті орыс-түрік соғысынан (1877-78) кейін Батыс Арменияның бірқатар жері Ресейдің меншігіне айналды.

20-ғасырдың бас кезінде С.Шаумян, С.Спандарян, Б.Кнунянц басқарған социалистік-демократиялық топтар құрылды. Қазан төңкерісінен кейін (1917ж.қараша) дашнактар, муссватшылар мен меньшевиктер өкімет билігін өз қолдарына алды. 1918 жылы Түркия Шығыс Арменияның бір бөлігін өздеріне қаратты. Сол жылы олардың орнын ағылшындар басты. 1920 жылы халық үкіметке қарсы жаппай көтеріліске шықты, бірақ ол тез басылып қалды. 1920 жылы Түркия әскерлері Шығыс Арменияға қайта кіріп, Эриванға қатер төндірді. 1920 ж. 20 қарашада Шығыс Арменияда Кеңес өкіметі күшпен орнатылып, Армян КСР-і құрылды. 1922 ж. Наурыз айында Армения Закавказье Федерациясының құрамына Кеңес Одағына кірді. 1936 ж. 5 желтоқсанда одақтас республикаға айналды.

КСРО тарғаннан кейін 1991 ж. 21 қыркүйек референдум өткізіліп, 25 қыркүйекте республика Жоғарғы Кеңесі “Арменияның егемендігін туралы Декларация” қабылдады. Ұлттық мейрамы 21 қыркүйек – тәуелсіздік жөніндегі референдум өткізген күн. 1995 жылы жаңа әкімшілік басқару жөнінде заң қабылданып, осы заңға сәйкес губернаторлар басқаратын 11 облыс(мазр) құрылды. 1933 жылы қазанда ҚР мен Армения Республикасы арасындағы қарым-қатынастардың негізі жөніндегі шартқа қол қойылды.

Экономикасы. Армения- индустриялы –аграрлы мемлекет. Жерінде түстіжәне сирек металдар , мыс,цинк,темір, аздаған марганец қоры ,нефелин сиениті, құрылыс материалдары –мәрмәр ,туф, әк, доломит, пемза,отқа төзімді балшық және химиялық құрамы жағынан әр түрлі минерал сулардың (“Джермук”, “Арзни”,“Севан”) үлкен қоры бар. Отын-энергетика ресурстарына кедей болғандықтан су энергиясы кең пайдаланылады.

Армения өнеркәсібін түрлі кешенді өркендеген салалар құрайды. Олардың ішінде –түсті металлургия, химия өнеркәсібі және көп салалы машина жасау өндірісі. Машина жасау сапасы бойынша металды аз қажетсінетін өндірістер (прибор жасау, электротехника, радиоэлектроника және станок жасау салалары) дамыған. Жеңіл өнеркәсіпте мақта-мата кәсіпорындары шұлық және трикотаж бұйымдарын, кілемдер, жібек, жүн және мақта маталарын шығарады. Тамақ өнеркәсібі ауыл шаруашылық өнімдерін өңдейді. Армения сапасы жоғары шараптар мен коньяктар шығарады (“ Каири”, “Армения”, “Ереван”, т.б.)

Ауыл шаруашылығында 400 мың га-дан астам жерден дәнді және техникалық дақылдар өндіріледі, жеміс-жидек, жүзім шараптары дамыған. Альпі жайылымдарында етті-сүтті ірі қара мен қой өсіріледі. Арменияның ұлттық табысы 1996 жылы 7200 млн. АҚШ доллар, ал жан басыны шаққанда 2000 АҚШ долларға тең болды. Экспорт пен импорт тиісінше 57 және 830 млн. АҚШ долларына тең. Таулы Карабахтағы Ресейге сүйеніп жүргізген соғыс Армения экономикасына үлкен зиян келтірді.

Әдебиеті мен өнері. Халық фольклорында армян халқының ежелгі сенім-нанымдары, танымдары туралы мол деректер сақталған. Өзге де фольклорлық жанрлармен қатар, “ Гайк пен Бел”, “ Көркем Ара мен Шамирам”, “ Торк Ангех”, “Ваагнаның дүниеге келуі”, “ Тигран мен Аждаак”, “ Арташес пен Артавазд” сияқты аңыздар, тарихи-танымдық, көркемдік жағынан құнды. “Сасундық Давид”(“Сосунци

Давид”) батырлық эпосында армян халқының өз бостандығы үшін ерлік күресі көрініс тапқан.

405-406 жылдары М. Маштоцтың армян жазуын жасап, қалыптастыруы көп жанрлы жазба әдебиеттің дамуына жол ашты. Ғұмырнамалық, тарихи, діни әдебиет өркендеді. 9 ғасырда мемлекеттігі қайта қалпына келтірілгеннен кейін, армян қайта өрлеу идеясы өлең-жырлардың (тага), сондай-ақ Г. Нарекацидің “Қайғылы жырлар кітабы” лирико-философиялық поэмасының арқауына айналды.

Армения әдебиетінің қалыптасуындағы елеулі құбылыс классицизм болды. О. Ванандеци, П.Минасян, т.б. ұлттың өткен тарихын бейнеледі, патриотизмге үндеді. Әдеби сын, аударма мектебі қалыптасып, Батыс Еуропа классиктерінің шығармаларымен таныстық басталды.19 ғасырдың 30-40 жылдарында ағартушылық қозғалыстың ықпалымен жеке тұлғаның ішкі әлеміне ден қойылды. Бұл кезеңнің көрнекті өкілдері : А.Аламдарян, Г.Алишан, Х.Абовян (“Армения жаралары” деген тарихи романы). 70-80 жылдарда Церенц, Рафи, Мурацананың тарихи романдары үлкен қоғамдық маңызға ие болды. Дегенмен, бұл кезеңдердегі жетекші жанр рөлін поэзия атқарды (Р.Патканян, т.б.). Бірте-бірте сыншыл реализм басты әдеби бағыт болып орнықты. Лирикалық, эпикалық жанрлардың биік үлгілері туды (О.Туманян,А.Исаакян,т.б.). 20 ғасырдың басында классикалық реализммен қатар неоромантизм белгілері де көрініс берді.

Кеңес дәуіріндегі Армения әдебиетінің дамуында кеңес империясы құрамындағы халықтар әдебиетімен ортақ сипаттар көп. Қазіргі заманғы Армения әдебиетінің көрнекті өкілдері Г.Эмин,С.Капутикян,М.Саркисян,т.б.

Армения жерінде сәулет өнерінің ескерткіштері молынан кездеседі.Урарту мемлекетінде (б.з.б.9-6 ғасырларда) құрылыс мәдениетінің өте жоғары болғанын Ксенофонт(б.з.б.4 ғасырда) жазбаларынан кездестіруге болады. Және сол тікбұрышты жобадағы баспалдақтап

шығатын ағаш күмбезді дәстүрлі тұрғын жайлар құрылысы 20 ғасырға дейін сақталды. Эллиндік дәуірден сақталған Арташат, Тигранакерт қалаларының қалдықтары да, б.з.б. 6-мыңыншы жылдарға жататын тастағы таңбалар, энеолит дәуіріндегі ойып салған геометриялық өрнектері, 2-мыңыншы жылдарға саятын қызыл саздан жасалған қыш ыдыстар мен әшекей бұйымдар мұндағы өнер тарихының өте әріден басталатынын көрсетеді. Оны б.з.б. 1 ғасырда пайда болған Армения театры да дәлелдейді. Б.з.б. 69 жылы Тигран II патшаның кезінде Тигранакерт қаласында театр үйі салынып, трагедиялық және комедиялық актерлер ойын көрсеткен. Онан кейін Арташат II Арташат қ-нда театр құрып, онда Язонның труппасы ойнаған. А. Жерінде антик. Амфитетр үлгісіндегі салынған театр ғимараттары бар. Осы өнер салалары бір-бірімен байланыса дамып, сәулет-құрылыс саласында, бейнелеуде, театрда көптеген өнершеберлері өсіп шықты. Ал бейнелеу өнері саласында кітап миниатюрасын ерекше айту керек. 6-7 ғ. Нұсқалары сақталған бұл өнерде әр мектептің, әр түрлі бағыттың белгілері сақталған. Армения музыкасының негізін випасандар (эпос айтушылар) мен гусандар (ақын-әнші актерлер) салған. Музыкалық аспаптары: кимани, саз, тар, уд (шекті), дудук, зурна (үрлемелі), доол, нагара (ұрмалы), т.б. Армения музыка мәдениетінің дамуына Комитас айрықша зор үлес қосты. 20 ғасырдағы ірі музыка қайраткерлері – А. Хачатурян, Р. Меликян, т.б. 1923 жылы опера театры ашылған, 1924 жылы симфониялық оркестр құрылған. 1907 жылы католикос Мкртич Хримянды жерлеу киноға түсірілген. Бірақ Армения киносының өзіндік тарихы 1926 жылы Арменияда Бек-Назаров түсірген “Намус” фильмінен басталады. Елдің тарихына қатысты тақырыпта, әдеби шығармашылық негізінде режиссер П. Бархударян, А. Мартиросян, Л. Калантар, т.б. “Кикос”, “Мексикалық дипломаттар”, “Гикор” фильмдерін түсірді. Алғашқы дыбысты фильм “Пэпо” (1935) да Бек-Назаровтың еңбегі Армения

киносының “Насими”, “Бабек”, т.б. шығармалары ұлттық бояумен ерекшеленеді.

Армения кітапханасы, Матенадаран, Месроп Маштоц атындағы – Армения Республикасының көне қолжазбалар мен тарихи архивтік құжаттар сақталатын мемлекеттік кітапханасы. Мұнда Арменияның көне заманнан бергі тарихын баяндайтын материалдар жинақталған. Сонымен қатар басқа да көптеген елдер тарихы мен мәдениетіне қатысты деректер, қолжазбалар бар. Матенадаран залдарынан “отпарас, пұтпарас” замандарының аңыз – ертегілерінің, мифологияларынан бастап, 20 ғасырдың алғашқы ширегіне дейінгі жазбаларды табуға болады. Қолжазбалар мен әр алуан басылымдардың жалпы саны – 25 мыңдай. Мұндағы ең үлкен қолжазбаның салмағы 34 кг, оған кезінде 700 бұзаудың терісі пайдаланған. Ең кішкентай қолжазба 12 гр тартады. Армения кітапханасында славян, парсы, грек, иврид, үнді, латын, грузин, араб және түркі халықтары тілдерінде жазылған қолжазбалар да сақталған. Сондай көне қолжазбалардың бірі – “Қыпшақ тілінің граматикасы”. Ол 1581 – 91 жылы армян әліпбиімен көшірілген. 11-14 ғасырларда Қара теңіздің солтүстік жағасы мен Азау теңізі жағалауларын мекендеген қыпшақтар тілі, негізінен, осы 13-14 ғасырдың ескерткіші болып есептелетін “Кодекс Куманикус” арқылы зерттелуде. Қазақстан ғалымдары арасынан бұл көне мұраны тіл тұрғысынан тұңғыш зерттеген – Әбжан Құрышжанов. “Кодикс Куманикус” армян-қыпшақ, қырым-татар және қарайым тілдерін зерттеуде де кеңінен қолданылады. Түркі халықтарының тарихы мен мәдениетін зерттеушілерге Армения кітапханасындағы “1512-1800 жылы жарық көрген армян халқы кітаптарының библиографиялық көрсеткіші”, “армян халқының 1801-50 ж кітаптары” (1967), “1567-1800 ж. Константинопольде жарық көрген армян кітаптары” (1964), “Армян библиографиясының библиографиясы” (1963) т.б. кітаптар құнды мағлұматтар береді.

Кітапхана жыл сайын 26 мың оқырманға қызмет көрсетеді.

Армения таулы үстірті – Түркия, Армения мен Иранға дейін созылып жатқан таулы алқап. Ауданы 400 мың км. Жер бедері неоген мен антропоген дәуірінің лавалары мен туфтарынан құралған таулы үстірттерден, тектоникалық ойыстардан, жазықтардан, көптеген қыраттары жер жарылымдарын бойлай жатқан жанартау тізбектерінен тұрады. Ондағы Үлкен Арарат тауының абсолюттік биіктігі 5165 м. Солтүстігінде (Кіші Кавказ тауы) тауаралық үстіртті жазықтар тау деңгейінен 1500—1800 м биіктікте, ал оңтүстігінде үстірттер 4000 м-де орналасқан. Үстірттегі ірі тектоник, ойыстар, Арарат, Эрзурум, Муш, Тебриз. Олардың табанында Ван, Севан, Урмия көлдері бар. Армения таулы үстіртінің солтүстігін Кура алабының өзендері, оңтүстігін Тигр мен Евфрат өзендері бойлай ағады. Таулы үстірт субтропиктік белдеуде орналасқанымен, оның ауа температурасының маусымдық ауытқуында үлкен айырмашылық кездеседі. Үстірттің оңт-шығысында жазда (шілде айында) ауа температурасы 38 градус дейін ысыды. Солтүстігінде (Қарс қ.) қаңтардың орташа температурасы –13 С –қа жетеді. Тауда жылдық орташа жауын-шашын 500-800 мм, ойыстарда, жазықтарда 150-300 мм. Ойыстардың көп жерін құрғақ далалар мен шөлейттер басқан. Армения таулы үстіртінің 2000-2200 м биіктігіне дейінгі беткейінде орман (емен, қарағай), 2200-2700 м аралығында тікенекті бұталар, ал одан жоғары биіктікте тау шалғыны өседі. Үлкен Арарат және Сюпхан сөнген жанартауларында мұздықтар кездеседі. Армения таулы үстіртінде хромит, мышьяк, темір, алтын полиметалл марганец кентастары, тұз көмір, мұнай- газ кен орындары бар. Суармалы егіншілік дамыған бөлігінде (Арарат жазығында, Эрзурум, Муш шұраттары) халық тығыз қоныстанған.

Армяндар (өзд. атауы –хай) –халық Арменияда 3,732 мың ТМД елдерінде 4580 мың, Америкада 650 мың,

Францияда 250 мың, Иранда 200 мың Түркияда 150 мың, Ливанда 150 мың, Сирияда 120 мың, Иракта 20 мың, Египетте 120 мың (1996), т.б. елдерде тұрады. Арменонд расасының үлкен еурпеондтер нәсіліне жатады Үнді-европалық тілдер шоғырының бөлек тобын құрайтын армян тілінде сөйлейді. Ол батыс және шығыс диалектісіне бөлінеді. Армян әліпбиімен жазады. Діни сенімі – христиан- монофистер, шетелде тұратындардың біразы – католиктер, протестанттар. Хеттер, цитанилер, ассириялықтар жазбаларында б.з.б. 2-мыңжыджықтың 2-жартысында “Урарту елі”, “Арарат елі” деген мемлекеттер болғаны айтылады. Б.з.б. 9 ғ-да Ассирия әскерлеріне қарсы тұру мақсатымен Таулы Армян князьдігіндегі тайпалардың бастары бірігіп, біртұтас мемлеке құрылады. Бұл бұрын урарту-хуриттік, хеттолувийлік, протоармяндық, үнді европалық тілде сөйлейтін тайпалардан құралған Армения шарушылығы мен мәдениетін бірыңғай дамытуға әсер етті. Ежелгі Армения Урарту мемлекет кезінде (б.з.б. 9-6ғ) көне парсы жазбаларында “Армина елі”, грек жазбаларында “Армения” деп аталады. Негізгі тұрғындары өз елін Хайк (Айк) деген ежелгі атаымен аталған. Армения 301 жылы христиан дінін қабылдады. 405-406 ж. жасалған армян жазуының осы уақытқа дейін өзгеріссіз қолданылуы Армения мәдениетінің дамуына, ұлт ретінде өзін-өзі сақтап қалуына көп ықпал етті. Елдегі үздіксіз соғыс салдарынан жергілікті халық жан-жаққа көшіп, дүниежүзінің бірсыпыра елдерінде Армения тобы (диаспорасы) пайда болды. 7-11 ғасырларда Еуропаға, Алтын -Орда қалаларына, Қырымға, Польшаға, Украинаға бытырады. 11-14 ғасырларда Византияда, Египетте, Сирияда, Ливанда, Галицияда, Молдовада, Венгрияда, 17 ғасыр басында Иранда босқын Армяндар көбейді. 18 ғасырдың басында көптеген Армяндар Ираннан Үндістанға, Қытайға, Бирмаға, Филиппинге, Яваға қоныс аударды. Ресейдің Петербург, Мәскеу Астрахан, Солтүстік Кавказ, Дон өңірлеріне ығысты. Армяндардың негізгі кәсібі-егіншілік, жеміс-жидек, мал өсіру. Кілем, кесте, шілтер тоқу,

тас қашау, зергерлік бұйымдар жасау дамыған. Қазіргі уақытта Армяндар кп салалы өндірісте, халыққа қызмет ету салаларында еңбек етеді. Халық ауыз әдебиеті эпостық жырларға, табиғат туралы аңыз –ертегілерге, жиһанкездер туралы әпсаналарға бай.

ГРУЗИЯ РЕСПУБЛИКАСЫ

Грузия Республикасы (Сакартвело)- Европа құрлығының оңтүстік шығысында, Кавказ тауының оңтүстік бөлігінде орналасқан мемлекет 66 әкімшілік ауданға бөлінеді. Құрамына Абхаз (1931) және Аджар (1921) республикалары енеді. Шекарасы Ресей, Әзербайжан, Армения, Түркия мемлекеттерімен шектесіп жатыр. Жер көлемі –69,7 мың км Квадрат, Халқы –5,4 млн. (1995). Тұрғындарының 70,1 пайызы грузиндер. Бұдан басқа армяндар(8,1 пайыз), орыстар (6,3 п), әзербайжандар (5,7 п), осетиндер(3п), абхаздар(1,8п), гректер, украиндер, т.б. тұрады. Астанасы –Тбилиси қаласы (1,2 млн.). Халқының көпшілік бөлігі– христиан дінінің прпвославие тармағын ұстанады, қалғандары мұсылмандар мен католиктер . Ресми тілі– грузин тілі. Мемлекет басшысы – президент. Заң шығарушы органы –бір палаталы парламент. Конституциясы 1995 жылы 24 тамызда қабылданған .Ұлттық ақшасы –лари. 1995 жылы қыркүйек айынан айналымға енгізілген. Ұлттық мейрамы – мемлекет тәуелсіздіктің қалпына келтірілген күні. (26 мамыр, 1918 жылы).

Табиғаты. Жерінің 87 пайызын таулы қыраттар алып жатыр , 36, 7 орман. Солтүстігінде Үлкен Кавказ қатпарлы тау жүйесі бар. Қара теңіз жағалауын Колхида ойпаты алып жатыр. Жерінің геологиялық құрылымы күрделі Негізгі кен байлықтары: марганец, тас, көмір , мұнай, полиметалдар. Минералды су көздеріне бай (Боржоми, т.б.) Тау мұздықтарынан басталатын , суы мол, екпінді өзендер (Кура, Риони, Ингури, Сунса, т.б.) жиі кездеседі. Климаты жылы

және ылғалды субтропикалық. Қаңтар айындағы орташа температура 4–7 С, ал шілдеде 22–24 С. Жылдық жауын-шашын мөлшері 1500 мм.

Тарихы. Грузия жеріне адам баласы ерте замандарда-ақ қоныстана бастаған. Б.з.б. 2-мыңжылдықтың аяқ кезінен бастап алғашқы мемлекет бірлестіктер пайда болды. Б.з.б. 8 ғасырда қазіргі Грузия территориясын алдымен кемерліктер, кейін сақтар басып алды. Көп уақыт бойы бүкіл Кавказ аймағы Мидия патшағы (б.з.б. 7 ғасыр.) мен Ахемен әулетінің (б.з.б. 6 ғасыр.) иелігінде болды. Б.з.б. 6 ғасырда Қара теңіздің шығыс жағында орналасқан саудамен айналысатын грек қоныстары мен Кавказ халықтары арасында сауда байланысы күшейді. Б.з.б. 6 ғасырда Батыс Грузияда Колхида патшалығы, ал 4 ғасырда Шығыс Грузияда Иберия патшалығы құрылды. Қалалар пайда болып, басқа елдермен қарым-қатынас, сауда-саттық дамыды. Б.з.б. 1 ғасырда Грузия аумағын Рим империясы басып алды, бірақ б.з. 2 ғасырынан бастап оның билігі әлсіреп, жергілікті әкімдердің билігі күшейді. 3–4 ғасырларда елге христиан діні тарай бастады. 4 ғасырдан бастап Грузияда Сасанилер әулеті билеген парсылар қайта-қайта шабуыл жасап, 523 жылы елді толық бағындырды. 7–9 ғасырларда Грузияның көпшілік бөлігі Араб халифатына қосылды. 10 ғасырдан бастап Грузия біртұтас мемлекет болып бірікті. Елді Багратион әулетінен шыққан патшалар билеп, 11 ғасырда Солтүстік Арменияны жаулап алды. Давид I (1073 – 1125), Георги III (1156 – 84), Тамара (1184 –1213) патшалар тұсында Грузия Кавказдағы аса күшті мемлекеттердің бірі болды. Бұл кезеңде Грузия патшаларының билігін Солтүстік Кавказ, Солтүстік Иран, Әзербайжан, Қара теңіздің оңтүстік-батыс жағалауы елдері (Трапезунд патшалығы, т.б) мойындады. Осы кезде қалалар көркейіп, мәдениет өркендеді. Философия, тарих, әдетіет, сәулет өнері жақсы дамыды. Шығыс Руставелидің «Жолбарыс терісін жамылған батыр» туындысы осы кезде жазылды.

Грузия 13 ғасырдың 2-ширегінен бастап Шыңғыс хан ұрпақтарының ,14 ғасырдың 2-жартысында Әмір Темір мемлекетінің иелігінде болды. 15 ғасырда бірнеше ұсақ мемлекетке (Картли, Кахети, Имеретия патшалықтары мен Мегрель, Гурий ,Абхазия князьдіктері) ыдырап, 16 – 18 ғасырларда Иран мен Осман сұлтандығының арасындағы ұрыс майданына айналды. 17 ғасырда Иран шаһы Аббас I Грузияға бірнеше жорықтар ұйымдастырды .18 ғасырдан бастап Грузия қайтадан біріге бастады. Вахтанг VI патшаның тұсында (1703 – 24) орталық үкіметтің билігі күшейтіліп ,кең көлемде құрылыс жұмыстары жүргізілді. 18 ғасырдың 2 – жартысында Ираклий II патшаның тұсында Картли (Иберия) және Кахети патшалықтары біріктірілді. Ол сепаратистік пиғылдағы князьдердің қарсылығын талқандап, шаруашылық пен сауданы қайта жандандыруға күш салды. Қалалар қайта жандана бастады. Бұл кезеңде тағы бір грузин патшалығы Имеретияда Соломон I-нің (1754 – 84) басшылығымен күшейіп, патшаның жеке билігі нығайды. 17-18 ғасырларда Грузия мәдениеті қайтадан гүлденіп,кітап басып шығару ісі қанат жайды. 1783 жылы Георгий трактаты бойынша Картли-Кахети патшалығы Ресейдің протектораттығын қабылдады. Бұл жағдай Грузияның Иран және Түркия мемлекеттерімен қарым-қатынасын шиеленістірді. Ираклий II патша қайтыс болып, ел ішін жайлаған тақ тартысын пайдаланған Иран шаһы Ага Мұхаммед хан Каджари 1795 жылы Тбилисиді өртеп жіберді.1801 жылы Картли-Кахети патшалығы өмір сүруін тоқтатып, Шығыс Грузия толығымен Ресейге қосылды. Осыдан кейін Батыс Грузия үшін орыс –иран (1804-13, 1826-28) және орыс-түрік (1806-12,1828-29) соғыстары болып өтті, Сөйтәп 1803-64 жылы Батыс Грузияда Ресейге толығымен бағынды.

Сырттан шабуыл саябырлап, ел ішінде сауда-саттық жанданғанымен , Грузиндерді орыстандыру саясаты басталып, шаруаларды қанау күшейді. Халық көтерілістерін үкімет әскерлері күшпен басып отырды. 1864-71 жылы

шаруалардың басыбайлығы жойылғаннан кейін, ел ішінде өндіріспен сауда-саттықтың дамуына жол ашылды. Ұлттық интеллигенция қалыптасты. Ресейдегі Ақпан төңкерісінен кейін 1917 жылы 7 наурызда Кавказ сырты ерекше к-ті құрылды. 1917 жылы 17 қарашада бұл к-ті таратылып, үкімет басына меньшевиктер партиясы келді. 1918 жылы 26 мамырда Грузия тәуелсіз республика болып жарияланды. Ішкі-сыртқы жағдайдың шиеленісуіне байланысты бұл үкімет 1920 жылы 1 мамырда РКФСР-мен келісімшарт жасасуға мәжбүр болды. Осы келісімшарт негізінде большевиктер үкімет құрамына енгізілді. 1921 жылы Қызыл Армия бөлімдері меньшевиктер үкіметін құлатып, Кеңес өкіметін орнатты. Грузия 1922 –36 жылы Кавказ сырты кеңестік федеративтік социалистік республикасы құрамына кірді, 1936 – 91 жылы КСРО құрамындағы одақтас республика болды. 1991 жылы 9 сәуір күні өткен жалпыхалықтық референдумның қорытындысы бойынша республика Жоғарғы Кеңесі елдің 1918 жылғы тәуелсіздігін және 1921 жылғы конституцияны қалпына келтіру туралы акт қабылданды. Сол жылы мамыр айында өткен президент сайлауында З.Гамсахурдия жеңіске жетті. Бірақ ел ішіндегі жағдайдың шиеленісуіне байланысты құрылған Әскери Кеңес президентті елден кетіріп,парламентті таратып жіберді де,бар билікті өз қолдарына алды. 1992 жылы наурыз айында Әскери Кеңес те таратылып, орнына Э. Шеварднадзе бастаған Мемлекеттік Кеңес құрылды. Сол жылы 11 қазанда жаңа парламент және оның төрағасы сайланды. 1995 жылы жаңа конституция қабылданып, соның негізінде өткен президент сайлауында (5.11.1995) Э.Шеварднадзе жеңіске жетті. Ішкі саяси жанжалдарды, Абхаз республикасымен арадағы қарым-қатынастарды бейбіт жолмен реттеп, ел экономикасын реформалау ісіндегі қызметін бағалаған халық оны 2000жылы жаңа мерзімге,президент етіп сайлады.

Экономикасы. Грузия – аграрлы-индустриялы ел. Экономикасының негізі салалары : тамақ өнеркәсібі

(шай, темекі, минералды сусындар, шарап, коньяк шығару), жеңіл өнеркәсіп , машина жасау, кара және түсті металлургия, химия өнеркәсібі. Ауыл шарушылығында шай, темекі, жеміс-жидек өсіру, мал шаруашылығы дамыған. Қара теңіздің жағалауындағы курортты қалаларда туризм жақсы жолға қойылған. Жан басына шаққанда ұлттық табыс— 1060 долл. шамасында. Грузия БҰҰ , ТМД, т.б. халықаралық ұйымдардың мүшесі. Басты сауда серіктестері— Ресей, Түркия, Армения, Әзербайжан. Грузия Қазақстанмен 1992 жылдан (23 шілде) бері дипломатиялық қатынас орнатқан. Екі ел арасында тікелей және ТМД шеңберінде экономикалық мәдени байланыстар дами түсуде. Болашақта екі жақ Каспий теңізінің қазақстандық бөлігінен өндірілетін мұнайды Баку—Джейхан маршруты бойынша Батыс Еуропа елдеріне шығаруға мүдделі.

Мәдениеті. Грузин мәдениеті шығыс халықтары және грек-рим мәдениеттерімен араласу нәтижесінде қалыптасты. Елдің ежелгі жазба мәдениеті сақталып қалған. Грузияда 4 ғасырдың 1-жартысында жоғры шешендік мектебі- Колхида академиясы құрылған. 5 ғасырда шіркеулер жанынан алғашқы мектептер ашыла бастады. 10-12 ғасырларда алғашқы жоғарғы оқу орындары Галат академиясы, Икалтой академиялары дүниеге келді. 13-17 ғасырлар арасында ішкі бытыраңқылық пен шет ел басқыншыларына қарсы күреске байланысты грузин мәдениеті бәршама тоқырап, тек саяси жағдай тұрақтанған 18 ғасырдан бастап жандана бастады. Осы ғасырдың аяғында оқу-ағарту жұмысы тез көтеріліп, Тбилиси (1755), Телав(1782) семинариялары , 1851 жылы Тбилиси опера театры ашылды. Қазіргі Грузия —мәдениеті, өнері кемелденген мемлекет. Елде 19 мемлекеттік жоғары оқу орны (оның ішінде Тбилиси және Сухуми университеттері), 32 театр, 110 музей жұмыс істейді.

Әдебиеті. Грузин әдебиеті өз бастауларын ерте заманнан алады. Ежелгі грек ақыны Аполлон Родоскийдің (б.з.б. 3ғ.) шығармаларында грузиндер жөнінде айтылады. 5—

11 ғасырлар аралығында шіркеулік діни әдебиет дамыды. 12 ғасырларда орталықтанған Грузия патшалығы кезінде эпостық жырлар жазылды (“Жолбарыс терісін жамылған батыр”) Абдул- Мессия” , “Тамариани”, т.б.) 16 ғ-да грузин әдебиеті қайтадан жанды. Кахети патшасы Теймураз I (1589 – 1663) лирикалық, философиялық тарихи тақырыптарда өлеңдер жазды, көптеген шығыс ақындарының шығармаларын (Ләйлі–Мәжнүн”, т.б.) қайта жырлады. Екінші бір грузин патшасы Арчил II (1647-1713) ұлттық тарихи тақырыптарда өлеңдер мен поэмалар жазды. 1830-40ж. Грузин әдебиетінде романтикалық бағыт дамыды. Оның ірі өкілдері А.Г. Чавчавадзе (1786-1846), Г.Д.Орбелиани (1804-1883), А.М. Бараташвили (1815-1845) болды. 1860 жылдан бастап грузин әдебиеті жаңа классикалық сатыға көтерілді. Грузин әдебиетінің классиктері: И.Г.Чавчавадзе (1837-1907), А.Р.Церетели (1840-1915), Н.Я. Николадзе (1843-1928), Кеңес заманында да Грузин әдебиетінде әлемге танымал көркем шығармалар жазылды. Бұл кезеңдегі көрнекті ақын – жазушылар И.В. Абашидзе, К.С. Гамсахурдиа, В.Ш. Авалип\ани, О.Р. Чхендзе, Н. Думбадзе, т.б. болды.

САЯСАТ. ПОЛИТИКА

Жалпы мәселелер. Общие вопросы

1. АБДРАХМАНОВ С. Революция және эволюция: Қырғызстан, Грузия, Ресей, Украина елдерінде болған ішкі саясаттағы келеңсіз жағдайлардың себептері // Алматы ақшамы. – 2005. – 1 қараша (№ 124). – 6-7 б.
2. АЛИЕВ Г. Жаңа Азербайжанның негізін салушы әрі құрушы және құтқарушысы / Түркі тілді мемлекеттерді қолдау саясаты қоры. – Бишкек: 2007. – 81 б.
3. АМАЛБЕК Б. Мемлекет басшыларының Бурабайдағы бас қосуы // Егемен Қазақстан. – 2008. – 20 желтоқсан (№ 405/412). – 1 б.
4. АНДАБАЕВ Т.Т. Рысқұлов шығыс халықтарының тұңғыш съезінде: 1920-1921 жж. Коминтерннің шығыс мәселесі // Қазақстан жоғары мектебі. – 2005. – № 4. – 143-147 б.
5. АРСЛАН Ф. Таулы да даулы Қарабах: [Таулы Қарабахтағы Армения мен Азербайжан арасындағы қақтығыс тарихынан Түрікшеден ауд. Д. Өмірзаққызы] // Заман-Қазақстан. – 1997. – 14 қараша (№ 46). – 12 б.
6. АСТАНА хабары.– 2005. – 8 қараша (№ 162). – 2 б.
7. ӘЛИ С. Таулы Қарабах түйіні оның оңайлықпен тарқатылмайтын қабаттары // Дала мен қала. – 2007. – 23 ақпан (№ 8). – 11 б.

8. ӘЛІМҰЛЫ А. Грузия Осетия мен Абхазияны күштеп ұстап тұра ала ма? // Заң газеті. – 2008. – 20 тамыз (№ 126). – 5б.

9. ӘМІРБЕКҰЛЫ С. Грузин-Абхаз теке тіресі: соңы немен бітпек? // Айқын 2005. – 17 тамыз.

10. ӘМІРБЕКҰЛЫ С. Кавказ жаңа жанжал ошағына айналуы мүмкін бе?: Әзірбайжан мен Армения, Грузия мен Осетия, Абхазия жерлеріндегі саясат // Айқын апта. – 2006. – 6 шілде. – 6 б.

11. БЕЙСЕНҰЛЫ Б. Дүниені дүрбелеңге салған бес күн // Айқын. – 2008. – 21 тамыз (№ 156). – 3 б.

12. БОРБАСОВ С. Ресей–Гүржістан: шиеленіс шешімін тапқан жоқ [Мәтін] // Президент және Халық. – 2006. – 10 қараша (№ 45). – 5 б.

13. БУРДЖАНАДЗЕ Н. "Ресейдің қазіргі тірлігін грузиндерге қарсы нағыз ксенофия науқаны десе болады" [Мәтін]: Мәскеу мен Тбилиси арасындағы ушығып отырған қазіргі саяси текетірес мәселесі // Жас Қазақ. – 2006. – ар (№2). – 5 б.

14. ГАНДИЛОВ Л. "Каспий бізді біріктіреді": Әзербайжанның Қазақстандағы елшісімен сұхбат / Әңг. К.Қоңырова // Астана хабары. – 2006. – 27 шілде.

15. ГРУЗИЯ – Қазақстан ынтымақтастығының жаңа белестері: [Грузия Президенті Э. Шеварднадзенің Қазақстанға ресми сапары туралы] // Столичное обозрение. – 1997. – 14 қараша (№ 46). – 11 б.

16. ГРУЗИЯ Президенті Эдуард Шеварднадзенің сапарына орай: [Қазақстанға сапарына орай өмірбаяны берілген] // Егемен Қазақстан. – 1997. – 11 қараша.

17. ЖАҚЫП М. Грузия – Ирак емес, Шеварднадзе – Хусейн емес: [Грузия және Ресей арасындағы саяси жағдайтуралы] // Егемен Қазақстан. – 2002. – 20 қыркүйек (№221-222). – 6 б.

18. ЖАҚЫП М. Грузиядағы шиеленіс күшпен шешілмесе керек // Егемен Қазақстан. – 2004. – 19 наурыз (№ 63-64). – 3 б.

19. ЖАҚЫП М. Кінәласу арқылы жақындасу мүмкін емес: [Ресей мен Грузия арасындағы шеленістержайында] // Егемен Қазақстан. – 2002. – 4 қазан (№ 235). – 4 б.

20. ЖАНҰЗАҚҰЛЫ М. Екі түйе сүйкенсе // Жас Алаш. - 2008. – 28 тамыз (№ 69). – 1, 4 б.

21. ЖЕБЕСІН Г. Гүржістан – Ресей қақтығысы // Президент және Халық. – 2008. – 26 қыркүйек. – 4 б.

22. ЖОЯМЕРГЕНҚЫЗЫ Н. Қап тауындағы кезекті қақтығыс: Ресей мен Грузия арасындағы қақтығыс // Түркістан. – 2006. – 9 ақпан (№ 6). – 3 б.

23. ЖӨКЕНҰЛЫ Қ. Армения Қазақстанды қолдайды [Мәтін] // Астана хабары. – 2006. – 9 қараша (№ 194). – 1 б.

24. ЖҰМАХАН Н. Қарабах мәселесі есікті қайта қағып тұр // Дала мен қала. – 2007. – 2 қараша (№ 40). – 1 б.

25. ЖҰМАХМЕТҰЛЫ Е. Қанқұйлы Қарабақ қырғыны немесе Ходжалыда бірде-бір түтін қалмады // Қазақстан-ZAMAN. – 2007. – 23 ақпан. – 8 б.

26. ЗУРАБ Ш. Грузия мен Қазақстан: екіжақты қатынастарға көзқарас: Грузияның Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті елшісінің журнал сауалына жауабы // Дипломатия жаршысы.– 2005. – № 3. – 57-58 б.

27. КӘПҚЫЗЫ Е. Оңтүстік Осетия: Грузия субъектілерін сақтай ала ма? // Түркістан. – 2008. – 14 тамыз (№ 33). – 3 б.

28. КӘРІБАЙ М. Ильхам Алиевтің Қазақстанға сапарына орай // Қазақстан-ZAMAN. – 2004. – 27 ақпан (№9). – 3 б.

29. КРЕМЛЬ Саакашвилидің сағын сындыра алмады // Түркістан. – 2007. – 15 қараша (№ 46). – 3 б.

30. ҚАЗАҚСТАН – Грузия қатынастары: Еуропаға ашылған есік // Дала мен қала. – 2007. – 8 наурыз (№ 10). – 4 б.

31. ҚАЗАҚСТАН Республикасы мен Армения Республикасы арасындағы қарым-қатынас негіздері туралы шарт // Халық кеңесі. – 1993. – 28 қазан.

32. ҚАЗАҚСТАН Республикасы мен Армения Республикасы арасындағы қатынастар негіздері туралы шарт // ҚР Жоғарғы Кеңесінің жаршысы. – 1993. – № 18. – 20-23 б.

33. ҚАМЕН Е. Қанды қақтығыс қашан аяқталады? // Астана ақшамы. – 2008. – 14 тамыз (№ 96). – 10 б.

34. ҚҰЛАНБАЙ Ә. Оңтүстік Осетиядағы жағдай министрлік назарында // Егемен Қазақстан. – 2008. – 12 тамыз (№ 242/250). – 2 б.

35. МЕРАБИШВИЛИ В. Ресей бұл соғысқа күндіз-түні дайындалды / Ауд. Ж.Шағатай // Түркістан. – 2008. – 27 қараша (№ 48). – 3 б.

36. НҰРЖАН Ж. Грузиндер енді көшеге шыға алмайды // Айқын. – 2009. – 17 шілде. – 2 бет.

37. ӨСТЕМІРҰЛЫ Ш. Грузия Абхазияны қайтарып алмақшы // Айқын. – 2004. – 19 мамыр.

38. ПАПАЗЯН В. Армения Қазақстан: Болашақ байланыстар көкжиегі // Азия.– 1994. – тамыз (№ 34). – 3 б.

39. ПРЕЗИДЕНТ лауазымына кірісуімен құттықтады: ҚР Президенті Н. Назарбаевтың атына шет мемлекеттердің басшыларынан және саяси қайраткерлерінен құттықтаулар келіп түсуде // Егемен Қазақстан. – 2006. – 17 қаңтар (№ 14). – 1 б.

40. САҒИДОЛЛАҰЛЫ Қ. Кавказдағы алаң жұрт // Айқын. – 2008. – 9 қазан (№ 190). – 6 б.

41. САМРАТ Ж. Грузия ТМД - ға реформалар жасалғанын қалайды: Мемлекет басшысы Н.Назарбаев Грузияның Премьер-Министрі Зураб Ногаиделиді қабылдады // Егемен Қазақстан. – 2006. – 3 маусым (№ 123/126). – 1 б.

42. САМРАТ Ж. Интеграциялық қадамдары қарышты: 18 маусым күні Астанада Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымының (ҰҚШҰ) мәжілісі өткені туралы // Егемен Қазақстан. – 2004. – 19 маусым (№ 156). – 1; 2 б.

43. САХАРИЕВ Е. Таулы Қарабақ тағдыры қалай шешіледі ? // Заман-Қазақстан. – 2007. – 22 қараша (№47). – 3 б.

44. СЕЙДІН Н. "Грузиядағы әскери қақтығыс – ғаламдық деңгейдегі соғыс емес" // Қазақ әдебиеті. – 2008. – 22 там.-4 қырк. (№ 34/35).– 15 б.

45. СЕРІКҚЫЗЫ Э. Ықпалдастық пен ынтымақтастық [Мәтін]: Елбасы Н.Назарбаевтың қараша айындағы түрлі кездесулері жайында // Президент және Халық. – 2006. – 10 қараша (№ 45). – 1 б.

46. СПАНОВ С. Ұжымдық Қауіпсіздік Келісім Шарты Ұйымы шеңберіндегі Қазақстанның жаңа бастамалары // Дарабоз. – 2009. – № 2. – 30-32 б.

47. ТАСБОЛАТОВА К. Гүржілердің гүрзісі – ұлттық сана // Айқын. – 2007. – 25 қазан (№ 200). – 6 б.

48. ТҮГЕЛБАЙҰЛЫ Д. Грузин оппозиционерлері Саакашвилиге қарсы мемлекеттік төңкеріс әзірлеп жатыр // Айқап.– 2005. – 2 желтоқсан (№ 23). – 1-2 б.

49. ТІЛЕУЛИН Б. Көктем "қызғалдағының" ғұмыры ұзақ па?: Оппозиция, түрлі-түсті төңкерістер жайында // Астана хабары. – 2006. – 13 мамыр (№ 64-65). – 5 б.

50. ШӘРІП А. Грузия Премьері Қазақстанды "№1 инвесторымыз" деп кетті // Айқын. – 2006. – 2 маусым (№ 99). – 2 б.

51. ШЕВАРДНАДЗЕ Э. Президенттеріңізді сақтаңыздар / Әңг. А.Көшкенова // Айқын. – 2008. – 19 наурыз (№ 50). – 3 б.

52. ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ пен ықпалдастық: Шолпанатада өткен ТМД елдері Үкімет басшыларының саммитінде бірлескен маңызда құжаттарға қол қойылуы туралы // Егемен Қазақстан. – 2004. – 17 сәуір (№ 96-97). – 1 б.

53. АББАСОВ И. Некоторые вопросы участия понятого в уголовном процессе по новому уголовно-процессуальному законодательству Азербайджанской Республики // Предупреждение преступности. – 2006. – № 2. – С. 45-48.

54. АБДУЛИН Б. И песни Грузии печальной [О политической ситуации в Грузии] // Континет.– 2006. № 2.– С.28.

55. АГАРКЦЯН Б.Г. Становление новой армянской государственности // Вестник Межпарламентской Ассамблеи. – 1993. – № 3. – С.3-8.

56. АКОПЯН Г. Парламент и Парламентаризм в армянской действительности // ҚарМУ хабаршысы. Тарих, философия, құқық сериясы = Вестн. КарГУ. Сер. История, философия, право. – 2006. – № 1(41). – С. 168-173. .

57. АЛПЫСБЕКОВ К. Грузия с надеждой смотрит в будущее // Казахстан. правда. – 2004. – 12 мая. – С.3

58. АХУНДОВ Э.Б. Перенос столицы Азербайджана // XX ғасырдағы астаналар ауысуы = XX век: переносы столиц: Халық. ғыл. конф. баяндамалар жинағы = Сб. докл.

междунар. науч. конф. (4 июля 2008 г.). – Астана: Елорда, 2008. – С. 31-39.

59. БАРСЕГОВ Ю.Г. Концепция внешней политики Республики Армения: Неофициальная версия // Кентавр. – 1994. – № 6. – С. 67-84.

60. БЕГЕЕВА Г. Предсказуемые победа и перспективы : [О президентск. выворах в Грузии] // Деловая неделя. – 2004. – янв. – С. 11.

61. ВЕРХОВНЫЙ Совет Республики Армения: Справка // Вестник Межпарламентской Ассамблеи. – 1993. – № 3. – С. 85-86.

62. ГАНДИЛОВ Л. "У нас большой интеграционный потенциал": Беседа с послом Азербайджана в Казахстане / Беседу вела Л. Пискорская // Central Asia Monitor. – 2006. – 21 июля (№ 29). – С. 1,11.

63. ГАНДИЛОВ Л. Азербайджан и Казахстан: стратегическое сотрудничество в новых условиях // Дипломатия жаршысы = Дипломатический курьер. – 2008. – № 3. – С. 165-167.

64. ГАСЫМЛЫ А. Казахстан и Азербайджан будут дружить терминалами // Прогнозы. – 2008. – 30 мая (№15). – С. 6.

65. ГРЕБЕНЮК М. Казахстанская нефть ожидает отправки в Баку: Казахстан и Азербайджан намерены ускорить подписание соглашения о БДТ // Курсив. – 2006. – 8 июня (№ 22). – С. 3.

66. ДЖАЛАГОНИЯ В. Цена национальной идеи // Эхо планеты. – 1998. – № 7. – С. 12-13.

67. КОНЫРОВА К. "Каспий нас объединяет": Беседа с послом Азербайджана в РК Л. Гандиловым о нефтепроводе "БТД" // Новое поколение. – 2006. – 14 июля (№28). – С. 8.

68. МАЙЕР Н. Баку-Тбилиси-Астана // Деловой Казахстан. – 2007. – 6 апр. (№ 13). – С. 1,10.

69. НАДЖАФОВ Д. Украина делает реверанс Казахстану и Азербайджану // Капитал. KZ. – 2008. – 29 мая (№ 21). – С. 7.

70. НАЗАРБАЕВ Н.А. Заявление Президента Республики Казахстан: [В связи с прекращением воен. действий между Азербайджанской Респ. и Респ. Арменией] // Казахстан. правда. – 1992. – 4 сент.

71. НУСУПОВ А. СМИ – лекарство от предрассудков // Экспресс К. – 2007. – 8 мая. – С. 3.

72. О НАЗНАЧЕНИИ Ибраева Р.Т. Чрезвычайным и Полномочным Послом Республики Казахстан в Азербайджанской Республике: Указ Президента РК от 14 авг. 1998г. // Казахст. правда. – 1998. – 15 авг.

73. О НАЗНАЧЕНИИ Ибраева Р.Т. Чрезвычайным и Полномочным Послом Республики Казахстан в Азербайджанской Республике: Указ Президента РК от 14 авг. 1998г. // Дипломатический курьер. – 1998. – № 4. – С. 104.

74. О НАЗНАЧЕНИИ Примбетова С.Д. Чрезвычайным и Полномочным Послом РК в Азербайджанской Республике:

Указ Президента РК от 23 янв. 2008г., № 517 // Казахстан. правда. – 2008. – 24 янв. – С.1.

75. Об открытии Посольства РК в Республике Армения: Указ Президента РК от 12 дек. 2006г., №223 // Казахстан. правда. – 2006. – 15 дек. – С.1.

76. ОТКРЫТО генеральное консульство Азербайджана в Актау // Огни Мангистау. – 2008. – 9 сент. – С. 3.

77. ПАНАРИН С.А. Позиционно-исторические факторы Кавказской политики // Полис: полит. исслед. – 2002. – № 2. – С. 100-112.

78. ПАПАЗЯН В. Идеи создания Евразийского союза в Армении серьезно изучают: [Интервью с МИД Армении о взаимоотношениях с Казахстаном] // Азия. – 1994. – № 32. – С. 2.

79. ПЕРЕПЕЛКИН Л.С. Армения: Современная социально-экономическая и политическая ситуация // Этнограф. обозрение. – 1992. – № 5. – С. 19-31.

80. РЕСПУБЛИКА Азербайджан // Военно-политическая расстановка сил в Каспийско-Центральноазиатском регионе / Под ред. Ашимбаев М.С., Тукумов Е.В., Гусева Л.Ю. – Алматы: КИСИ при Президенте РК, 2003. – С. 69-72.

81. СССР после распада. – СПб.: Экономическая школа, 2007. – 480 с.: ил., табл.; 24 см.

82. СУХАМБЕРДИЕВ М. Наш близкий сосед Азербайджан: Каспий – море дружбы // Огни Мангистау. – 2006. – 24 авг. – С. 4.

83. ХАЧАТУРЯН А. Арена становления новых наций и государств: О развитии полит. систем постсовет. Пространства // Бюл. МИСП (Международного института современной политики). – 2005. – № 7/8. – С. 22-23.

84. ХУРШУДЯН Э. "Отношения между нашими странами напоминают платоническую любовь": Интервью с Послом Армении в Казахстане // Континент. – 2000. – № 15. – С. 36.

85. ХУРШУДЯН Э. "Отношения между нашими странами напоминают платоническую любовь": Интервью с Послом Армении в Казахстане// Континент.– 2000.– № 15.– С.36.

86. ХУРШУДЯН Э. От Арарата до Алатау: Беседа с Чрезвычайч. и Полномоч. Послом Армении в Казахстане / Записала М.Стукалина // Мысль. – 2000. – № 10. – С.7.

87. Хуршудян Э. Старый друг лучше новых двух: [Беседа с Чрезвычайч. и Полномоч. Послом Армении в Казахстане / Записал Р. Шбинтаев] // Экспресс К. – 2001. – 1 дек. – С. 5.

88. ШВЫДКО А. Ваh-ваh, Баку // Веч. Алматы. – 2009. – 7 апр. – С. 7.

Кездесулер. Сапарлар Встречи. Визиты

89. АҚЖІГІТ Ө. Саакишвили және сепаратизм: Грузиядағы саяси жағдай // Жас Қазақ үні. – 2004. – 27 тамыз-2 қыркүйек (№ 34). – 3 б.

90. ӘМІРБЕКҰЛЫ С. Грузия теке тіресті күшпен шешкісікеледі: Грузия мен ТМД елдеріндегі Ресей әскери базалары // Айқын. – 2006. – 23 ақпан (№ 33). – 5 б.

91. БАЗАРҰЛЫ Ө. Құрғақ уәде ауыз жыртады: Түрлі-түстітөңкеріс жайлы // Нұр-Астана. – 2005. – 24 қараша-желтоқсан (№ 47). – 4 б.

92. БУРДЖАНАДЗЕ Н. "Грузияға төңкеріс қаупі төніп тұр" : "Раушан төңкерісі" туралы / әңгімелескен М. Жанұзақұлы // Жас Алаш. – 2009. – 15 қаңтар (№ 5). – 1, 4 б.

93. ГРУЗИЯ Президенті болып сайлануымен құттықтады: Қазақстан Респ. Президенті Н.Назарбаевтың Э.А.Шеварднадзені құттықтауы туралы / "Егемен-ақпарат" // Егемен Қазақстан. – 2000. – 11 сәуір.

94. ЖАҚЫП М. Ресей-Грузия: айыптаулармен мәселе шешілмейді // Егемен Қазақстан. – 2002. – 16 тамыз (№ 193/196). – 13 б.

95. ЖАҚЫП М. Саакашвилиден кейін билік кімге тиеді? // Егемен Қазақстан. – 2009. – 31 қаңтар (№ 38/41). – 5 б.

96. ЖОЯМЕРГЕНҚЫЗЫ Н. Қап тауының етегі қанға толы// Айқын.– 2008.– 14 тамыз (№ 151).– 4 б.

97. КӘЛКЕНБАЙ З. Қап тауындағы қантөгіс : кім жеңді, кім жеңілді // Алтын орда. – 2008. – 28 тамыз-3 қыркүйек. – 5 б.

98. КЕНЖАЛИН Д. Басты тақырып – байланысты баянды ету: Мемлекет басшысы Н.Назарбаев Грузияның Қазақстандағы Төтенше және Өкілетті елшісі Зураб Шургиямен және Біріккен Ұлттар Ұйымының Даму бағдарламасының еліміздегі тұрақты өкілі Юрика Шоджимен кездесуі туралы // Егемен Қазақстан. – 2004. – 3 желтоқсан (№ 293). – 1 б.

99. ҚАЗАҚСТАН және ТМД елдері: Әзірбайжан, Грузия, Қырғыз Республикасы, Беларусь Республикасы, Өзбекстан Республикасы, Ресей Федерациясы, Украинамен екіжақты ынтымақтастығы // Дипломатия жаршысы. – 2005. – № 2(4). – 62-64 б.

100. ҚАЗАҚСТАН мен Грузия Премьерлерінің кездесуі екі елге не береді? // Заң газеті. – 2005. – 22 қараша (№ 152). – 1 б.

101. ҚАЗАҚСТАН Республикасы Жоғарғы Кеңесі мен Грузия Республикасы Парламенті арасындағы Ынтымақтастық туралы келісімді бекіту туралы Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің қаулысы // ҚР Жоғарғы Кеңесінің жаршысы. – 1993. – № 18. – 40 б.

102. ҚАЗАҚСТАН Республикасы Жоғарғы Кеңесі мен Грузия Республикасы Парламенті арасындағыынтымақтастық туралы келісім // ҚР Жоғарғы Кеңесінің жаршысы. – 1993. – № 18. – 41-42 б.

103. ҚАЗАҚСТАН Республикасының Призиденті Н.Ә.Назарбаевтың 2001 жылғы 23-24 мамырдағы Армения

Республикасына ресми сапарының барысында қол жеткізген уағдаластықтарды іске асыру жөніндегі іс-шаралардың жоспарын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің Қаулылары: [2001 ж. 18 тамыз.– №1085] // ҚР Президенті мен Қазақстан Республикасы Үкіметінің Актілер жинағы. – 2001. – № 29. – 71 б.

104. ҚАЛИЖАН У. Алатаудан Кавказға: [Қазақстан Президенті Н.Назарбаевтың Әзірбайжан мен Грузияға сапарынан] // Егемен Қазақстан. – 1996. – 24 қыркүйек.

105. ҚҰЛАНБАЙ Ә. Ықпалдастықтың жаңа бағыты: Қазанның 2 – сі күні Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев Президент Михаил Саакашвилидің шақыруы бойынша екі күндік ресми сапармен Грузияға келді// Егемен Қазақстан. – 2005. – 4 қазан (№ 225). – 1 б.

106. ҚҰЛАНБАЙ Ә. Ынтымақтастық тамыры тереңде: Елбасы Н.Назарбаев екі күндік мемлекеттік сапармен ҚР келген Грузия Президенті М.Саакашвилимен кездесуі туралы // Егемен Қазақстан. – 2005. – 1 сәуір (№ 64). – 1 б.

107. ҚҰЛАНБАЙ Ә. Қазақстанның рыногы Кавказ арқылы да кеңейеді: Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың Грузияға екі күндік ресми сапары кезінде бірқатар маңызды құжаттарғақол қойылды // Егемен Қазақстан. – 2005. – 5 қазан (№ 226). – 1 б.

108. ҚҰРМЕТ А. Елорданың бас жоспары: Тбилисиктерді қатты қызықтырды // Астана хабары. – 2005.– 2 сәуір (№ 44).– 1 б.

109. ҚЫДЫР Е. Кавказ сапарының сабағы: [Қазақстан Респ. Премьер-министрі Н.Балғымбаевтың Грузия және

Әзірбайжан Респ. ресми сапары туралы] // Егемен Қазақстан.
– 1998. – 30 қазан.

110. ҚЫДЫР Е. Қазақстанмен байланысқа
ұмтылады: Премьер-министр Д.Ахметовтің Грузияға сапары
// Егемен Қазақстан. – 2005. – 7 маусым (№ 125-126). – 1, 2 б.

111. ӨСТЕМІРҰЛЫ Ш. Ұрыс аяқталды, бірақ соғыс
қаупі сейілген жоқ // Жас Алаш. – 2008. – 14 тамыз (№ 65). –
1 б.

112. РОТМИСТРОВСКИЙ А. Қазақстан – Грузия
байланыстарын дамытудың жаңа кезеңі: [Грузия Президенті
Э.Шеварднадзенің Алматыға ресми сапарынан] // Егемен
Қазақстан. – 1997. – 13 қараша.

113. САМРАТ Ж. Айастаннан жаңа елші келді: Елбасы
Н.Назарбаев Армения Республикасының Қазақстандағы
Төтенше және өкілетті елшісі Левон Хачатряннан сенім
грамотасын қабылдады // Егемен Қазақстан. – 2006. – 1 ақпан
(№ 28). – 1 б.

114. САМРАТ Ж. Ынтымақтастыққа ынталылық //
Егемен Қазақстан. – 2007. – 7 наурыз (№ 61). – 1 б.

115. САТИЕВА К. Елбасының Грузияға екі күндік
ресми сапары аяқталды: Қазақстан Грузия арасындағы 2006-
2010 жж. арналған Сауда-экономикалық ынтымақтастық
бағдарламаға, сонымен бірге Әуе қатынасы жөніндегі
үкіметаралық келісімге өзгерістер енгізу туралы Хаттамаға
қол қою рәсімі болды // Айқын. – 2005. – 4 қазан (№ 186). – 2
б.

116. САТИЕВА К. Елбасының Грузияға екі күндік
сапары аяқталды // Айқын. – 2005. – 20 қазан.

117. СПАНОВ С. Ережесіз ойындар немесе Кавказдағы дағдарыс және Орталық Азиядағы геосаяси ахуал // Заң газеті. – 2009. – 13 қаңтар (№ 4). – 6 б.

118. СҮЙІНБАЙ Т. Қазақстан – Грузия: ынтымақтастықтың жаңа арнасы: [Грузия Президенті Э.Шеварднадзенің Алматыға ресми сапары туралы] // Егемен Қазақстан. – 1997. – 12 қараша.

119. ТІЛЕКҚАБЫЛУЛЫ Е. Алауыздықтың ақыры: АҚШ пен Ресей мүдделері Кавказ тауында қайшыласуда // Алтын орда. – 2008. – 14-20 тамыз (№ 33). – 5 б.

120. ШАЙМҰРАТҰЛЫ Ж. Ресей мен Кавказ: кейбір мәселелер жөнінде..: [Ресей мен Грузия арасындағы қарым-қатынас туралы] // ЗАМАН-Қазақстан. – 1997. – 20 маусым(№ 25). – 2 б.

121. ШӘРІП А. Саакашвили "жаңару философиясын" Қазақстаннан көшіргелі келіпті: Елімізге мемлекеттік сапармен Грузия Президенті Михаил Саакашвилидің келуі туралы // Айқын. – 2005. – 1 сәуір (№ 58). – 1, 2 б.

122. ШЕВАРДНАДЗЕ Э. "ТМД - дан бас тарту – жаман жаңалық" // Астана ақшамы. – 2008. – 1 қараша (№ 128). – 5 б.

123. ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ жаңа қырлары: Елбасы Н.Назарбаев Грузия Парламентінің Төрайымы Нино Бурджанадземен кездесті // Егемен Қазақстан. – 2006. – 20 қаңтар (№ 17). – 1 б.

124. БАКУ встречает президентов: [Начался официальный визит Н.Назарбаева в Республику Азербайджан // Казахстан. правда. – 2000. – 8 апр.

125. БУЛАТОВ Е. В. Бишкеке состоялась третья встреча глав шести тюркоязычных государств: [28 авг.] // Панорама. – 1995. – 2 сент. – С.5.

126. ВИЗИТ акима области К.Кушербаева в Республику Азербайджан // Огни Мангистау. – 2007. – 19 апр. – С. 1-2.

127. ВИЗИТЫ в Республику Казахстан, встречи, выступления и интервью глав государств и официальных лиц зарубежных стран, региональных и международных организаций: Офиц. информ. выпуск. Янв.-июнь 2004 г. // Диплом. курьер. – 2004. – №1/2. – С. 111-119.

128. ВОРОТНОЙ И . Неформальная "сверка часов" // Известия. – 2008. – 23 дек. – С. 7.

129. ВРУЧЕНЫ верительные грамоты: На днях в Баку посол Казахстана в Азербайджане А.Шукпутов вручил верительные грамоты Президенту этой страны Г.Алиеву // Казахстан. правда. – 2002. – 5 дек.

130. ЗАБОЛОТСКИХ Е. Старые связи на новый лад // Известия. – 2006. – 8 нояб. – С. 7.

131. КИРИНИЦИЯНОВ Ю. Кавказский долгожитель и казахстанский прагматик разделили казахстанский нефтяной "пирог": [Визит Г.Алиева в Казахстан] // Новое поколение. – 1997. – 13-18 июня. – С.2.

132. КОЖАНТАЕВА У. Под бременем больших денег: О визите Премьер-министра РК в Азербайджан и нефтяном

трубопроводе Баку-Тбилиси-Джейхан // Деловая неделя. – 2006. – 12 мая (№18). – С. 6,10.

133. КОНЫРОВА К. Когда в партнерах разногласий нет: В Казахстан прибыл с официальным визитом Министр экономики и торговли Азербайджана Г.Бабаев // Экспресс К. – 2006. – 13 дек. – С. 3.

134. КОНЫРОВА К. Мерси, Баку: О визите Премьер-министра РК в Азербайджан по поводу нефтяного трубопровода Баку-Тбилиси-Джейхан // Новое поколение. – 2006. – 12 мая (№19). – С. 1,4.

135. КУЗНЕЦОВА Е. Нарращивать динамику сотрудничества: [Н.Назарбаев находится с первым официальным визитом в Армении] // Казахстан. правда. – 2001. – 25 мая.

136. КУЗНЕЦОВА Е. Самое дорогое – мир и согласие: [Официальный визит Н.Назарбаева в Армению. Открытие очередной сессии Совета коллективной безопасности] // Казахстан. правда. – 2001. – 26 мая.

137. ЛУКОЯНОВ А. Саммит в Тегеране, или визит президента России в Иран // Центр. Азия и Кавказ. – 2008. – № 1. – С.81-91.

138. НЕСТЕРЕНКО С. Астана – Ереван: в новом формате партнерства: Президент Армении Р.Кочарян посетил Казахстан с офиц. визитом // Казахстан. правда. – 2006. – 7 нояб. – С.1

139. ОЙШЫБАЕВА Ж. Консенсус найден [Текст]: В Астану прибыла делегация из Армении во главе с президентом Р.Кочаряном // Литер. – 2006. – 7 нояб. – С. 2.

140. ОМАРОВА И. Внешнеполитическая неделя [Текст]: О посещении с официальным визитом президентов Араб. Респ. Египет Х. Мубарак, Армении Р.Кочарян и глава Иорданского правительства Маруф Бахит // Деловой Казахстан.– 2006. – 10 нояб. (№ 40). – С. 1,9.

141. СИГОВ Ю. Казахстанский газ может пойти в Европу если Америка договорится об этом с Азербайджаном: О визите Президента Азербайджана И.Алиева в США и газовая отрасль в РК // Деловая неделя. – 2006. – 5 мая (№ 17). – С. 10.

142. ШИНТИМИРОВ М. Вспомнить все [Текст]: О неделе встреч в Астане с президентами Армении Р.Кочаряном и Арабской Республике Египет М.Х.Мубарак // Central Asia Monitor. – 2006. – 10 нояб. (№ 45). – С. 2.

143. ШПАКОВ В. Двустороннее созвучие: В Астану с официальным визитом прибыл президент Армении Р.Кочарян // Экспресс К. – 2006. – 7 нояб. – С. 2.

Шарт. Келісім Соглашения. Договоры

144. АРМЕНИЯ Республикасында Қазақстан Республикасының Елшілігін ашу туралы Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы: 2006 ж. 12 желтоқсан № 223 // Егемен Қазақстан. – 2006. – 15 желтоқсан (№ 309/310). – 1 б.

145. ҚАЗАҚСТАН Республикасы Мемлекеттік Кіріс министрлігінің Кеден комитеті мен Армения Республикасы Мемлекеттік кіріс министрлігінің арасындағы ынтымақтастық және кеден құжаттары мен кедендік қамтамасыз етулерді өзара тану туралы келісімді бекіту туралы Қазақстан Республикасының Заңы: [2000 ж. 13 қараша № 100-ІІ ҚРЗ] // Егемен Қазақстан. – 2000. – 15 қараша.

146. ҚАЗАҚСТАН Республикасы мен Армения Республикасы арасындағы достық пен ынтымақтастық туралы шартты бекіту туралы Қазақстан Республикасының Заңы: [2000 ж. 23 маусым № 60-ІІ ҚРЗ] // Егемен Қазақстан. – 2000. – 27 маусым.

147. ҚАЗАҚСТАН Республикасы мен Армения Республикасы арасындағы Қарым-қатынас негіздері туралы шартты бекіту туралы Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің қаулысы // ҚР Жоғарғы Кеңесінің жаршысы. – 1993. – № 18. – 19 б.

148. ҚАЗАҚСТАН Республикасы мен Грузия арасындағы Консулдық конвенцияны бекіту туралы Қазақстан Республикасының Заңы: [1999 ж. 6 сәуір] // Егемен Қазақстан. – 1999. – 8 сәуір.

149. ҚАЗАҚСТАН Республикасы мен Грузия арасындағы Көмірсутекті халықаралық рыноктарға тасымалдаудағы ынтымақтастық туралы Меморандум: 1997 ж. 11 қазан // Қазақстан Респ. халықар. шарт. бюлл. – 1999. – № 2. – 113-114 б.

150. ҚАЗАҚСТАН Республикасы мен Грузия Республикасы арасындағы Қарым-қатынас негіздері туралы шартты бекіту туралы Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің қаулысы // ҚР Жоғарғы Кеңесінің жаршысы. – 1993. – № 18. – 32 б.

151. ҚАЗАҚСТАН Республикасы мен Грузия Республикасы арасындағы қатынастар туралы шарт // ҚР Жоғарғы Кеңесінің жаршысы. – 1993. – № 18. – 33-38 б.

152. ҚАЗАҚСТАН Республикасы мен Грузия Үкіметіарасындағы Халықаралық автомобиль қатынасы туралыкелісімді ратификациялау туралы Қазақстан Республикасының Заңы: 2007 ж. 28 қараша № 6-IV ҚРЗ // ҚР Парламентінің жаршысы. – 2007. – № 23. – 8 б.

153. ҚАЗАҚСТАН Республикасының Әзірбайжан Республикасындағы Төтенше және Өкілетті Елшісі Р.Т.Ыбраевты Қазақстан Республикасының Грузия Республикасындағы Төтенше және Өкілетті Елшісі қызметін қоса атқарушы етіп тағайындау туралы Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы: [1999 ж. 30 қаңтар] // Егемен Қазақстан. – 1999. – 4 ақпан.

154. ҚАЗАҚСТАН Республикасының Грузиядағы Дипломатиялық миссиясын қайта ұйымдастыру туралы Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы: 2008 ж. 28 қаңтар № 525 // Егемен Қазақстан. – 2008. – 30 қаңтар (№ 28). – 1 б.

155. ҚАЗАҚСТАН Республикасының Үкіметі мен Армения Республикасы Үкіметі арасындағы кеден істеріндегі ынтымақтастық пен өзара көмек туралы келісім // Қазақстан Респ. халықар. шарт. бюлл. – 2001. – № 3. – 54-61 б.

156. ҚАЗАҚСТАН Республикасының Үкіметі мен Армения Республикасы Үкіметінің арасындағы еркін сауда туралы келісімді және 1999 жылғы 2 қыркүйектегі Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Армения Республикасы Үкіметінің арасындағы еркін сауда туралы келісімге Еркін сауда режимінен алулар туралы хаттаманы бекіту туралы Қазақстан Республикасының Заңы: [2000 ж. 13 желтоқсан № 114– II ҚРЗ] // Егемен Қазақстан. – 2000. – 15 желтоқсан.

157. ҚАЗАҚСТАН Республикасының Үкіметі мен Армения Республикасының Үкіметі арасындағы Халықаралық автомобиль қатынасы туралы келісімді ратификациялау туралы Қазақстан Республикасының Заңы: 2007 ж. 6 шілде № 280-III ҚРЗ // ҚР Парламентінің жаршысы. – 2007. – № 15. – 48 б.

158. ҚАЗАҚСТАН Республикасының Үкіметі мен Армения Республикасының Үкіметі арасындағы құқықтық ақпарат алмасу туралы Келісім; ҚР Үкіметі мен Армения Респ. Үкіметі арасындағы еркін сауда туралы Келісім // ҚР халықаралық шарттары бюллетені=Бюлл.международных договоров РК. – 2002. – № 4. – 4-19 б.

159. ҚАЗАҚСТАН Республикасының Үкіметі мен Армения Республикасының Үкіметі арасындағы азаматтардың өзара сапарлары туралы келісімді ратификациялау туралы Қазақстан Республикасының Заңы: 2008 ж. 7 сәуір № 22-IV ҚРЗ // Егемен Қазақстан. – 2008. – 11 сәуір (№ 106/107). – 2 б.

160. ҚАЗАҚСТАН Республикасының Үкіметі мен Армения Республикасының Үкіметі арасындағы құқықтық ақпарат алмасу туралы келісім // Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары. – 2002. – № 4. – 4-7 б.

161. ҚАЗАҚСТАН Республикасының Үкіметі мен Грузия Үкіметі арасындағы азаматтардың өзара сапарлары туралы келісімді ратификациялау туралы Қазақстан Республикасының Заңы: 2006 ж. 25 қараша № 190-III ҚРЗ // Егемен Қазақстан. – 2006. – 1 желтоқсан (№ 296/297). – 2 б.

162. ҚАЗАҚСТАН Республикасының Үкіметі мен Грузия Үкіметі арасындағы тауарларды (жұмыстарды, қызмет көрсетулерді) экспорттау мен импорттау кезіндегі жанамасалықтарды алу принциптері туралы келісімді бекіту маусым № 400 - I ҚРЗ // Егемен Қазақстан. – 1998. – 25 маусым.

163. ҚАЗАҚСТАН Республикасының Үкіметі мен Грузия Үкіметінің арасындағы транзит тәртібі туралы Келісім: 1997 ж. 14 шілде // Қазақстан Респ. халықар. шарт. бюлл. – 1999. – № 2. – 15-17 б.

164. ҚАЗАҚСТАН Республикасының Үкіметі мен Грузия Үкіметі арасындағы 1997 жылғы 11 қарашадағы еркін саудатуралы келісімге өзгерістер мен толықтырулар енгізуге хаттаманы бекіту туралы Қазақстан Республикасының Заңы: 2005 ж. 30 қыркүйек № 78-III ҚРЗ // Егемен Қазақстан. – 2005. – 7 қазан (№ 227). – 2 б.

165. ҚАЗАҚСТАН Республикасының Үкіметі мен Грузия Үкіметі арасындағы Мұнай-газ өнеркәсібі саласындағыынтымақтастық туралы шартты бекіту туралы

Қазақстан Республикасының Заңы: [1998 ж. 22 желтоқсан]// Егемен Қазақстан.– 1998.– 26 желтоқсан.

166. ҚАЗАҚСТАН Республикасының Үкіметі мен Грузия Үкіметі арасындағы өнеркәсіптік меншікті қорғау саласындағы ынтымақтастық туралы келісімді бекіту туралы Қазақстан Республикасының Заңы: [1999 ж. 30 желтоқсан № 31-II ҚРЗ]// Егемен Қазақстан.– 2000.– 5 қаңтар.

167. ҚАЗАҚСТАН Республикасының Үкіметі мен Грузия Үкіметі арасындағы халықаралық автомобиль қатынасы туралы келісімді ратификациялау туралы Қазақстан Республикасының Заңы: 2007 ж. 28 қараша № 6-IV ҚРЗ// Егемен Қазақстан.– 2007. – 30 қараша (№ 371/372).– 1 б.

168. ҚАЛИЖАН У. Алатаудан Кавказға: [Қазақстан Респ. Президенті Н.Назарбаевтың Әзірбайжан және Грузия Республикаларына ресми сапары кезінде көзбен көргендермен көңілге түйгендер]// Егемен Қазақстан.– 1996. – 24 қыркүйек.

169. ҚР Президенті мен ҚР Үкіметінің актілер жинағы.– 2008.– № 3.- 12 б.

170. ӨНЕРКӘСІПТІК авияциялардың, табиғи апаттардың алдын алу және зардаптарын жою саласындағы ынтымақтастық туралы Қазақстан республикасының Үкіметі мен Грузия Үкіметі арасындағы келісімді бекіту туралы Қазақстан Республикасының Заңы: [1999 ж. 30 желтоқсан № 8-II ҚРЗ] // Егемен Қазақстан.– 2000.– 4 қаңтар.

171. ТЕКСЕРУ мен метрологиялық аттестациялау мақсатындаалып өтілетін нормативтік құжаттарды, эталондарды,өлшеу құралдарын және стандарттық үлгілерді

алып өткені үшін кеден бажын, салықтар төлеуден және арнайы рұқсат беруден босату туралы келісімді бекіту туралы Қазақстан Республикасының Заңы: [1997 ж. 31 қазан]// Егемен Қазақстан.– 1997. – 1 қараша.

172. АЛМАТИНСКИЙ акт: Договор между Азербайджан. Респ., Афганистаном, АРЕ, Индией. Алматы. 4 июня 2002г. // Казахстан. правда. – 2002. – 5 июня.

173. ДОГОВОР о дружбе и сотрудничестве между РК и Республикой Армения: Вступило в силу 23 мая 2001 г. // Бюллетень междунар. договоров.– 2002.– № 2.– С.86-91.

174. ДОГОВОР о стратегическом партнерстве и союзнических отношениях между РК и Азербайджанской Республики // Бюл. междунар. договоров РК. – 2007. – №2. – С. 103-109.

175. ЖИЗНЬ входящих и дружественных организаций // Вестн.профсоюзов. –1997.–№ 6.–С.4-11.

176. КОНОНОВИЧ Е. Партнерство укрепляется на суше и на море: Казахстан и Азербайджан подписали Договор о стратегическом партнерстве и союзнических отношениях во время офиц. визита Н.Назарбаева в Азербайджан // Казахстан. правда. – 2005. – 25 мая. – С.1.

177. О РАТИФИКАЦИИ Договора между Республикой Казахстан и Азербайджанской Республикой о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским делам: Закон РК от 20 мая 1999 г. // Казахстан. правда. – 1999. – 22 мая.

178. О РАТИФИКАЦИИ Договора между Республикой Казахстан и Азербайджанской Республикой по поддержке и

содействию транспортировке нефти из РК через Каспийское море и территорию Азербайджанской Республики на международные рынки посредством системы Баку-Тбилиси-Джейхан: Закон РК от 28 мая 2008г., № 35 // Казахстан. правда. – 2008. – 31 мая. – С.1.

179. О РАТИФИКАЦИИ Договора о дружбе и сотрудничестве между Республикой Казахстан и Республикой Арменией: Закон РК от 23 июня 2000г. // Казахстан. правда.– 2000.– 1 июля.

180. О РАТИФИКАЦИИ Договора о дружбе и сотрудничестве между Республикой Казахстан и Республикой Арменией: Закон РК от 23 июня 2000г. // Юрид. газета.– 2000.– 7 июля.

181. О РАТИФИКАЦИИ Договора о стратегическом партнерстве и союзнических отношениях между РК и Азербайджанской Республикой: Закон РК от 4 июля 2006г. // Казахстан. правда. – 2006. – 8 июля. – С.7.

182. О РАТИФИКАЦИИ Протокола о внесении изменений и дополнения в Соглашения между Правительством Республики Казахстан и Азербайджанской Республики о свободной торговле от 10 июня 1997 года: Закон РК от 23 мая 2006 г. №144-III-ЗРК // Казахстан. правда. – 2006. – 25 мая (№ 127/128). – С.1.

183. О РАТИФИКАЦИИ Соглашения между Правительством Республики Казахстан и Правительством Азербайджанской Респ. о свободной торговле: Закон РК от 23 июня 1999г. // Казахстан. правда. – 1999. – 24 июня.

184. О РАТИФИКАЦИИ Соглашения между Правительством Республики Казахстан и Правительством

Азербайджанской Республики о сотрудничестве в области охраны промышленной собственности: Закон РК от 30 декабря 1999г. // Юрид. газета. – 2000. – 26 янв. – С.1.

185. О РАТИФИКАЦИИ Соглашения между Правительством Республики Казахстан и Правительством Республики Армении о воздушном сообщении: Закон РК от 2 апр. 2001г. // Казахстан. правда. – 2001. – 4 апр.

186. О РАТИФИКАЦИИ Соглашения между правительством РК и правительством Республики Армения о воздушном сообщении: Закон РК от 2.04.2001г. // Юрид. газета. – 2001. – 7 апр. – С.4.

187. О РАТИФИКАЦИИ Соглашения между правительством Республики Казахстан и правительством Азербайджанской Республики о воздушном сообщении: Закон РК от 10 нояб. 1998г. // Казахстан. правда. – 1998. – 13 нояб.

188. О РАТИФИКАЦИИ Соглашения между правительством РК и правительством Азербайджанской Республики о сотрудничестве в таможенных делах: Закон РК от 30 декабря 1999г. // Юрид. газета. – 2000. – 2 фев. – С.3.

189. О РАТИФИКАЦИИ Соглашения между Правительством РК и Правительством Республики Армения о взаимных поездках граждан: Закон РК от 7 апр. 2008г., № 22 // Казахстан. правда. – 2008. – 10 апр.– С.1.

190. О РАТИФИКАЦИИ Соглашения между Правительством РК и Правительством Республики Армения о международном автомобильном сообщении: Закон РК от 6 июля 2007г. № 280 // Казахстан. правда.– 2007.– 12 июля.– С.1.

191. О РАТИФИКАЦИИ Соглашения между Правительством РК и Правительством Республики Армения о свободной торговле и Протокола об изъятиях из режима свободной торговли к соглашению между Правительством РК и Правительством Республики Армения о свободной торговле от 2 сент. 1999г: Закон РК от 13 дек. 2000г. // Казахстан. правда. – 2000. – 15 дек.

192. О РАТИФИКАЦИИ Соглашения между Республикой Казахстан и Азербайджанской Республикой о разграничении дна Каспийского моря между Республикой Казахстан и Азербайджанской Республикой и Протокола к Соглашению между Республикой Казахстан и Азербайджанской Республикой о разграничении дна Каспийского моря между Республикой Казахстан и Азербайджанской Республикой: Закон РК от 2 июля 2003г. // Казахстан. правда. – 2003. – 4 июля (№ 192-193). – С.5.

193. О РАТИФИКАЦИИ Соглашения между Республикой Казахстан, Азербайджанской Республикой и Российской Федерацией о точке стыка линий разграничения сопредельных участков дна Каспийского моря: Закон РК от 4 дек. 2003г. // Казахстан. правда. – 2003. – 6 дек. – С.1.

194. О РАТИФИКАЦИИ Соглашения между Таможенным комитетом Министерства госдоходов РК и Министерством госдоходов Республики Армения о сотрудничестве и взаимном признании таможенных документов и таможенных обеспечений: Закон РК от 13 нояб. 2000г. // Казахстан. правда. – 2000. – 16 нояб.

195. Об открытии Посольства РК в Республике Армения: Указ Президента РК от 12 дек. 2006г., №223 // Казахстан. правда. – 2006. – 15 дек. – С. 1.

196. СОГЛАШЕНИЕ между Министерством государственных доходов РК и Государственным таможенным комитетом Азербайджанской республики о сотрудничестве и взаимном признании таможенных документов и таможенных обеспечений. 19. 06. 2001 // Бюл. междунар. договоров РК. – 2005. – № 5. – С.58-61.

197. СОГЛАШЕНИЕ между Министерством юстиции Республики Казахстан и Министерством юстиции Республики Армения о сотрудничестве в области судебной экспертизы: Вступило в силу 23 мая 2001 г. // Бюл. междунар. договоров РК. – 2002. – № 2.– С. 91.

198. СОГЛАШЕНИЕ между Правительством Республикой Казахстан и Правительством Азербайджанской Республики о сотрудничестве в области нефтегазовой промышленности // Бюл. междунар. договоров РК. – 1998. – № 5. – С.52.

199. СОГЛАШЕНИЕ между Правительством Республики Казахстан и Правительством Азербайджанской Республики о сотрудничестве в сфере борьбы с экономическими и финансовыми нарушениями, а также возвращении незаконно перемещенных валютных ценностей (22.10.99-21.08.00) // Бюл. междунар. договоров РК. – 2001. – № 5. – С.128-132.

200. СОГЛАШЕНИЕ между Правительством Республики Казахстан и Правительством Азербайджанской Республики о трудовой деятельности и социальной защите граждан Азербайджанской Республики, временно работающих на территории Республики Казахстан, и граждан Республики Казахстан, временно работающих на территории

Азербайджанской Республики: (22.10.99-02.08.00) // Бюл. междунар. договоров РК. – 2001. – № 5. – С.128-132.

201. СОГЛАШЕНИЕ между Правительством Республики Казахстан и Правительством Азербайджанской Республики об основных принципах сотрудничества в области нефтяного машиностроения: Вступило в силу 1 февр. 2001 г. // Бюл. междунар. договоров РК. – 2002. – № 1. – С.75.

202. СОГЛАШЕНИЕ между Правительством Республики Казахстан и Правительством Республики Армения о сотрудничестве о свободной торговле // Бюл. междунар. договоров РК. – 2002. – № 4.– С.46-53.

203. СОГЛАШЕНИЕ между Правительством Республики Казахстан и Правительством Республики Армения о воздушном сообщении: [Вступило в силу 3 окт.2001 г.] // Бюл. междунар. договоров РК.– 2002.–№ 3.– С.83.

204. СОГЛАШЕНИЕ между Правительством Республики Казахстан и Правительством Республики Армения о сотрудничестве и взаимопомощи в таможенных делах: Вступило в силу 14 апр. 2000г. // Бюл. междунар. договоров РК. – 2001. – № 3. – С.123.

205. СОГЛАШЕНИЕ между Правительством Республики Казахстан и Правительством Республики Армения о воздушном сообщении: [Вступило в силу 3 окт.2001 г.] // Бюл. междунар. договоров РК. – 2002.– № 3.– С.83.

206. СОГЛАШЕНИЕ между Правительством Республики Казахстан и Правительством Республики Армения о создании совместной комиссии по

экономическому сотрудничеству: (02.09.1999-23.11.00) // Бюл. междунар. договоров РК. – 2001. – № 6. – С.136.

207. СОГЛАШЕНИЕ между Правительством Республики Казахстан и Правительством Республики Армения о сотрудничестве и взаимопомощи в таможенных делах: Вступило в силу 14 апр. 2000г. // Бюл. междунар. договоров РК. – 2001. – № 3. – С.123.

208. СОГЛАШЕНИЕ между Правительством РК и Правительством Респ. Армения о международном автомобильном сообщении // Бюл. междунар. договоров РК. – 2007.– № 5. – С. 83-89.

209. СОГЛАШЕНИЕ между Республикой Казахстан, Азербайджанской Республикой и Российской Федерацией о точке стыка линий разграничения сопредельных участков дна Каспийского моря: Проект // Собрание актов Президента и Правительства РК. – 2003. – № 8. – С.88.

210. СОГЛАШЕНИЕ о сотрудничестве между Генеральной прокуратурой РК и Генеральной прокуратурой Республики Армения // Бюл. междунар. договоров РК. – 2007. – № 5. – С. 69-73.

211. СОГЛАШЕНИЕ о сотрудничестве между Министерством внутренних дел РК и Министерством внутренних дел Азербайджанской Республики: 05.11.2002 // Бюл. междунар. договоров РК. – 2005. – № 5. – С.69-72.

212. ХЕ О. Утверждено Соглашение между Казахстаном и Азербайджаном о сотрудничестве в нефтегазовом секторе // Панорама. – 1997. – 11 апр. – С.6.

Шекара Граница

213. АСТАНАДАН үйренуге келдім - деді ресми сапармен елордада болып, Ақорда Мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаевпен кездескен Грузия президенті Михаил Саакашвили // Астана хабары. – 2005. – 2 сәуір (№ 44). – 1 б.

214. ӘМІРБЕКҰЛЫ С. Грузияның оңтүстік Осетия және Абхазияға қауқары жете ме? [Мәтін] // Айқын.– 2006. – 7 қыркүйек (№ 165). – 31 б.

215. БЕЙСЕНҰЛЫ Б. Қазақстанда съезд.: ал Грузияда не болып жатыр? // Жас Қазақ үні. – 2003. – 14-20 қараша(№ 46). – 3 б.

216. ГАМСАХУРДИЯ К. "Күштілерге жақпаған президентті орнынан алып тастау оңай" : Грузияның "Тависуплеба" ("Азаттық") партиясының басшысымен әңгіме / Әңг.М.Жанұзақұлы // Жас Алаш. – 2008. – 10 сәуір (№ 29). – 5 б.

217. ЖАҚЫП М. Бұл соғыста ешкім жеңіске жеткен жоқ // Егемен Қазақстан. – 2008. – 14 тамыз (№ 252). – 5 б.

218. ЖАҚЫП М. Шеварнадзе үлкен саясаттан кетті, бірақ тарихта қалады // Егемен Қазақстан. – 2003. – 28 қараша (№ 310). – 5 б.

219. ЖАНҰЗАҚҰЛЫ М. Панкис шатқалындағы шарасыздық: Грузиядағы шешен босқындары Шешенстанның тәуелсіздік алатынына сенімді // Жас Алаш. – 2008. – 12 маусым (№ 47). – 5 б.

220. ЖҰМАБЕКҰЛЫ С. Сайлаулар шеруі // Президент және Халық. – 2007. – 28 желтоқсан (№ 52). – 5 б.

221. КӘПҚЫЗЫ Е. Посткеңестік кеңістік үшін жанталас // Түркістан. – 2008. – 16 қазан (№ 42). – 3 б.

222. ҚАМЕН Е. Қап тауындағы қырғын // Астана ақшамы. – 2008. – 12 тамыз (№ 95). – 5 б.

223. МҰҚАНОВА Г. Мұрагерің кім?: [ТМД-де президент сайлауы қарсаңындағы науқан жайында] // Түркістан. – 2003. – 4 қыркүйек (№ 36). – 3 б.

224. ӨСТЕМІРҰЛЫ Ш. Ресей-Грузия бітімгершілік күштері бейбітшілік кепілі болмай тұр // Айқын. – 2004. – 9 шілде.

225. САПАБЕК Е. Президент болу үшін президенттіктен кетті // Нұр-Астана. – 2007. – 28 қараша. – 5 желтоқсан (№ 48). – 4 б.

226. ТАУ халқының тартуы // Заң газеті. – 2007. – 10 шілде (№ 103). – 4 б.

227. “ҮШТАҒАН” ойыны. Кімнің ұпайы түгел?: Қазақстан – Ресей – Грузия ұштағының ықпалы жайында // Ақ Орда. – 2006. – 9-15 маусым (№ 24). – 22 б.

228. ШИЕЛЕНІСТЕР оң шешілді: [Грузиядағы шиеленіс туралы] / Әзір. Қ.Қожа-Нияз // Дала мен қала. – 2003. – 28 қараша (№ 21). – 6 б.

229. БУТЫРИНА Н. Сотрудничество транспортников Казахстана, Азербайджана и Грузии // Огни Мангистау. – 2007. – 17 мая. – С. 4.

230. ВОСТРИКОВ С.В. Карабахский узел как конфликтогенный фактор Закавказья // Полис: политические исследования. – 1998. – № 6. – С.142-148.

231. КАСПИЙСКОЕ противостояние: О трехстороннем Соглашении о точке стыка азербайджанского, российского и казахстанского секторов на Каспии // Assandi-times. – 2003. – 7 марта.

232. КАСПИЙСКОЕ противостояние: О трехстороннем Соглашении о точке стыка азербайджанского, российского и казахстанского секторов на Каспии // Россия и мусульман. мир. – 2003. – № 7. – С. 221.

Кеден. Транспорт Таможня. Транспорт

233. ӘЛИ С. Ресей мен Грузия байланысының ушыға түсуінің сыры неде? [Мәтін]: Екі ел арасындағы шиеленісу // Астана хабары. – 2006. – 7 қазан (№ 171-173). – 6 б.

234. ӘМІРБЕКҰЛЫ С. Жанталаса қаруланатындай не қауіп бар ?// Айқын. – 2008. – 30 қазан (№ 204). – 28 б.

235. БЕЙСЕНҰЛЫ Б. Саакашвили Ресейден басқа "үлкен сегіздіктің" мүшелерінен ақыл сұрамақ: Грузия лидері НАТО-ға мүше болуды қалайды // Айқын. – 2006. – 21 маусым (№ 110). – 2 б.

236. ГРУЗИН – Осетин жанжалы жаңа жағдайда: саяси жағдай // Жас Қазақ үні. – 2004. – 11-17 маусым (№ 23). – 3 б.

237. ЕРЕМЕЕВА С. Грузия – Абхаз текетіресі: [Саяси қақтығыстың тарихы] // Түркістан. – 1995. – 6 қыркүйек

238. ЖАҚЫП М. Келісімді ойлағандар кінәласуға бармайды: [Ресей мен Грузия арасындағы қарым-қатынас] // Егемен Қазақстан. – 2002. – 30 тамыз (№ 207-208). – 4 б.

239. ЖАНҰЗАҚҰЛЫ М. "Орыс әскерлері ойына келгенін істеуі мүмкін" деп қауіптенеді жергілікті грузиндер // Жас Алаш. – 2008. – 16 қазан (№ 83). – 1, 6 б.

240. ЖҰМАЖАН Б. Грузияның бірінші ханымы - денсаулық елшісі // Ел.– 2008.– 7 қазан (№ 40).– 1 б.

241. КӨПТІЛЕУОВ А. Өзге елдің отын жағамыз ба?: Қазір Грузия тұтынатын газдың 87,5% Қазақстандыкі //Түркістан. – 2006. – 22 маусым (№ 25/26). – 2 б.

242. ҚОНАРБАЙҰЛЫ А. "Түржістан Абханзияны жұтып" қойғысы келеді" : Мәскеу бұған жол бере қояр ма екен?.. // Жас Қазақ. – 2008. – 18 шілде (№ 28). – 5 б.

243. МҰРАТОВ М. Грузиндер қалай жеңіске жетті?: Олардан нені үйрену керек // Сөз. – 2004. – 11 ақпан(№ 5). – 8б.

244. РЕСЕЙДІҢ шешімі империялық амбиция ма? / Т. Жүкеев, С. Әбділдин, Ә. Қосанов, А. Қожахметов; Пікір жинаған А.Байұзақұлы // Жас Алаш. – 2008. – 28 тамыз (№ 69). – 4 б.

245. САХАРИЕВ Е. Кавказ драмасы: [Грузия мен Абхазия арасындағы қарулы қақтығыс туралы] // Түркістан. – 1998. – 1 шілде.

246. ТӘЖ-МҰРАТ М. Сакартвелоға сілеусін секіріс: Қазақ-грузин қатынастары жаңа өріске шықты // Ана тілі. – 2007. – 11 қаңтар (№ 1/2). – 10-11 б.

247. ШАҒАТАЙ Ж. Жарылмай қалған бомба: Қазақстан Кавказда кімді қолдайды? // Түркістан. – 2007. – 23 тамыз (№ 34). – 3 б.

Мемлекет қайраткерлері Государственные деятели

248. АРМЕНИЯ Президенті Серж Саргсян // Президент және Халық. – 2009. – 13 ақпан (№ 6). – 6 б.

249. АРМЕНИЯ Республикасының Президенті Роберт Седракович Кочаряның Қазақстанға ресми сапарына орай // Егемен Қазақстан. – 1999. – 1 қыркүйек.

250. БЕКЕМ байланысқа мүдделілік: Грузия резиденті М.Саакашвилидің Астанаға сапары алдында сол елдегі елші Аңдар Шоқпытовпен сұхбат // Егемен Қазақстан. – 2005. – 30наурыз. – 1-3 б.

251. ГРУЗИЯ Президентін құттықтады: [Президент Н.Назарбаевтың Шеварднадзені Президенттік жоғарықызметке сайлануымен құттықтауы туралы / ҚазТАГ] // Егемен Қазақстан. – 1995. – 7 қараша.

252. ДУБНОВ В. Президент, который пошел до конца // Новое время. – 2003. – № 11. – С. 4-5.

253. ЖАНҰЗАҚҰЛЫ М. Путин салған сара жолға Саакашвили де түсті бірақ грузин оппозициясы бұл сценарийді болдырмаймыз деп отыр // Жас Алаш. – 2008. – 27 мамыр (№42). – 5 б.

254. ЖАНҰЗАҚҰЛЫ М. Саакашвилидің екі майданы // Жас Алаш. – 2008. – 29 қаңтар (№ 8). – 1-2 б.

255. КӘРІБАЙ М. Ильхам Алиевтің Қазақстанға сапарына орай // Заман-Қазақстан. – 2004. – 27 ақпан (№9). – 3 б.

256. ҚҰЛАНБАЙ Ә. Екі елдің ынтымақтастығы жаңа сатыға көтеріледі [Текст]: Армения Республикасының Президент Роберт Кочерян екі күндік ресми сапармен Астанаға келді // Егемен Қазақстан. – 2006. – 7 қараша (№ 273/274). – 1 б .

257. МҰСА С. Қазақстан – Армения: Байланыстардың негізі қаланды: [Армения Респ. Президенті Р.Кочаряның Қазақстанға сапары туралы] // Егемен Қазақстан. – 1999. – 3 қыркүйек.

258. СААКАШВИЛИ М. "Бізге Еуропадан керегі көмек емес, серіктестік. Ресейге сенуге болмайды" / Бетті әзір. Е.Қамен // Алтын орда. – 2006.– 10-16 ақпан(№ 7). – 21 б.

259. СААКАШВИЛИ М. Қазақстанның жетістігі бізге өнеге:Грузия Президентімен сұхбат / Әңг. А. Жұмабек // Астанахабары. – 2005. – 9 сәуір (№ 47-48). – 7 б.

260. САЯСАТ сахнасына Саакашвили шықты // Егемен Қазақстан. – 2004. – 7 қаңтар(N 3). – 4 б.

261. ШАҒАТАЙ Ж. Саакашвили Кремльді айыптайды// Түркістан. – 2008. – 24 сәуір (№ 17). – 1 б.

262. ШАЙЫНҒАЗЫ С. Ынтымақтастық нығая түседі: [Н.Назарбаевтың Арменияға сапары туралы] // Егемен Қазақстан. – 2001. – 25 мамыр (№103). – 1 б.

263. ЭДУАРД Шеварднадзе отставкаға кетті // Егемен Қазақстан. – 2003. – 25 қараша (№ 305). – 1 б.

264. АЛЕКСАНДРОВ А. Президент, который нравится Москве // Эхо планеты. – 2003. – №11. – С.18-19.

265. АХУНДОВА Э. Алиев «без галстука» // Нива. – 2008. – № 5. – С. 40-57.

266. ЗАЧЕМ приезжал И.Алиев: Официальный визит нового президента Азербайджана И.Алиева // Континент. – 2004. – № 5. – С.12.

267. ИСКАНДАРЯН А. Он объединял всех армян // Новое время. – 1994. – № 34. – С.42.

268. КЕРИМОВ Р. Бакинский эмиссар: О президенте Азербайджанской Республики – Илхам Алиев Хейдар оглу // Караван. – 2005. – 23 сент. (№38). – С. 10.

269. НАШ бюст – у братьев: В армянском селении Ариджаванг установят бюст казахстанского Президента Н.Назарбаева // Эпоха. – 2005. – 27 дек. – С.2.

270. О награждении Почетной грамотой РК Э.Ш. Хуршудяна: Чрезвыч. и Полномоч. Посла Респ. Армения в РК: Указ Президента РК от 12 июля 2004г. // Казахст. правда. – 2004. – 17 июля. – С.1.

271. ОЛЖАЕВ А. Судьба казаха (он 40 лет охранял президента Г.Алиева) // Дайджест. kz. – 2008. – 26 мая (№ 12). – С. 4.

ЭКОНОМИКА

Жалпы мәселелер Общие вопросы

272. АБЫЛҒАЗИЕВА Г. Каспий мұнайын тасымалдауда Қазақстан мен Грузия факторы // Тарихи дерек: археография және деректану мәселелері = Исторический источник: проблемы археографии и источниковедения: Ғыл.-теор. конф. материалдары (30 қазан 2007 ж.). – Алматы, 2007. – 390-393 б.

273. БАЛҒАРИНА Б. Қазақстан капиталының Кавказға келуі: Елбасы "Тұран Әлем Банктің" Грузиядағы инвестициялық алғашқы жобасының тұсауын кесті // Егемен Қазақстан.– 2005. – 7 қазан (№ 227). – 1 б.

274. ЖАНҰЗАҚҰЛЫ М. Қазақ бизнесі Грузиядан кеткен жоқ // Айқын. – 2008. – 9 қазан (№ 190). – 28 б.

275. ЖҰМАБАЙҚЫЗЫ Г. Тұрғын үй коммуналдық қызметі төңірегіндегі Армения тәжірибесі – үйренуге тұрарлық оңды жүйе // Жас Алаш. – 1996. – 6 маусым.

276. МӘМЕТ С. "ҚазТрансГаз" Тбилисиді газбен қамтамасыз етеді: Акционерлік қоғам Грузияның астанасын газбен қамтамасыз ететін стратегиялық маңызы зор "Тбилгаздың" 100 пайыз акциясын өз меншігіне алып, ҚазТрансГаз – Тбилиси" кәсіпорнына иелік етіп отыр // Айқын. – 2006. – 5шілде.

277. ШӘРІП А. Қазақ бизнесінің Арменияға баруына еш кедергі жоқ [Мәтін] // Айқын. – 2006. – 7 қараша (№207). – 2 б.

278. ШУРГАИЯ З. Тіл саясатының маңызы мұнай-газ мәселесінен кем емес / Әңг. К.Тасболатова // Айқын. – 2007. – 11 шілде (№126). – 3 б.

279. АБДУЛЛАЕВ Р. Мы не конкуренты, мы – партнеры! / Беседу вела К.Коньрова // Экспресс К. – 2007. – 7 марта. – С. 4.

280. АБСАЛЯМОВА Н. Деловая порука [Текст]: Глава Казахстана и Армении Роберт Кочарян подписали договор о сотрудничестве бизнесменов двух стран // Экспресс К. – 2006. – 8 нояб. – С. 2.

281. БАБАЕВ Г. Азербайджан не создает конкуренцию, он создает альтернативу / Записала Коньрова // Экспресс К. – 2008. – 26 апр. – С. 3.

282. БАБАЕВ Г. "Потенциал нашего сотрудничества выше": Беседа с министром экон. развития Азербайджана / Беседу вела К.Коньрова // Экспресс К. – 2006. – 14 дек. – С. 3.

283. БУРМАНОВ Ж.О. Взаимодействие Казахстана со странами экспортерами нефти // Внедрение системы менеджмента качества в вузе: проблемы и пути решения: Междунар. науч.-практ. конф. – Алматы: Экономика, 2005. – С. 412-418.

284. БУТЫРИНА Н. Баку и Актау – каспийские братья // Деловой Казахстан. – 2007. – 11 мая (№18). – С. 2.

285. БЮДЖЕТНЫЙ процесс в странах Каспийского региона: опыт Казахстана и Азербайджана // Policy Studies. – 2005. – № 2. – С. 3.

286. ВАРТАНЯН А. Современная Армения в политике и экономике // Общество и экономика. – 1999. – № 6. – С. 7-15.

287. ГИЛЬТ Н. Астана и Баку собираются считать общие деньги: Бизнес-форум "Казахстан – Азербайджан: перспективы сотрудничества" // Известия. – 2006. – 13 дек. – С. 7.

288. ГИЛЬТ Н. Казахстан и Азербайджан: сотрудничество продолжается // Известия. – 2007. – 28 февр. – С. 7.

289. КОНЫРОВА К. "Мы намерены двигаться в том же направлении" // Экспресс К. – 2007. – 28 июля. – С. 4.

290. КОНЫРОВА К. Казахстан идет в гору // Экспресс К. – 2007. – 10 апр. – С. 3.

291. КОНЫРОВА К. По-особому теплые // Экспресс К. – 2007. – 6 сент. – С. 3.

292. КОНЫРОВА К. Транскаспийский экспресс // Экспресс К. – 2007. – 5 апр. – С.1.

293. КОТОВ А.С. Перспективы инвестиционного сотрудничества: Азербайджан, Германия, Казахстан, Россия // Право и политика. – 2009. – № 1. – С. 215-217.

294. КУРЯТОВ В. Астана - Баку: новый вектор Партнерства // Казахстан. правда. – 2007. – 8 авг. – С.1.

295. МОЛДАБАЕВ Д. В едином русле интересов: В Астане состоялся бизнес-форум Казахстан-Армения: новые

возможности для бизнеса" // Казахстан. правда. – 2006. – 8 нояб. – С.1.

296. НАДЖАФОВ Д. Великий нефтяной путь?!: О договоре Казахстана и России с Азербайджанским нефтепроводом "БТД" // Капитал kz. – 2006. – 22 июня (№ 24). – С. 3.

297. НАСИРОВ И. БТД как фактор социально-экономического развития региона и укрепления межгосударственных связей // Kazenergy. – 2006. – № 3. – С. 73-75.

298. НОС И. Цель – консолидация экономик // Казахстан. правда. – 2007. – 10 апр. – С. 6.

299. НУРСЕИТ Н. Экономические реформы в тюркоязычных странах в 2000-2006 годах // АльПари. – 2008. – № 1-2. – С. 96-101.

300. САГЫНДЫКОВ Т.У. Задача-минимум выполнена: Беседу вел Р.Али // Деловая неделя. – 2007. – 5 окт. (№ 38). – С. 15.

301. СИГОВ Ю. Баку берет пример с Астаны? // Деловая неделя. – 2007. – 2 нояб. (№ 42). – С. 9.

302. СССР после распада / общ. ред.: О. Маргания; Гос.ун-т – Высш. шк. экономики.– СПб.: Экономическая школа, 2007 – 480 с.: ил., табл.; 24 см. – (Библиотека"Экономической школы").

303. ТОРОСЯН Т. Состояние и перспективы внешне экономических связей Республики Армения // Общество и экономика. – 1999. – № 6. – С.125-134.

304. ТУЛЕГЕНОВА Е. Азербайджан предлагает Казахстану активнее участвовать в экономических проектах на его территории // Панорама. – 2007. – 2 марта (№ 7). – С. 4.

305. ШИМАНСКИЙ М. Единство принципов и позиций // Казахстан. правда. – 2008. – 21 июня. – С. 1,3.

Өнеркәсіп Промышленность

306. АЙДОС Сарым: "Грузияда Қазақстанның миллиардтаған инвестициясы жатыр!" / Әңг. Ә.Ақышева// Қазақстан. – 2008. – 21 тамыз (№ 31). – 8,13 б.

307. ГРУЗИЯ қазынасына қанша теңге құйылды? // Алты алаш. – 2008. – 12 қараша. – 2 б.

308. ЖҰМАБАЙҚЫЗЫ Г. "Тбилгаз" "ҚазТрансГаздың" қанжығасына байланды: Қазақ инвесторлары грузин экономикасына бет бұрды // Айқын. – 2005. – 28 желтоқсан (№ 243). – 4 б.

309. АЛЬТЕРНАТИВНЫЕ пути прокачки казахстанской нефти в соседние страны // Капитал kz. – 2008. – 3 апр. – С.3.

310. АХРЕМУШКИН В. Море, которое не поколено: Россия решила вывести нефтяников Казахстана и Азербайджана на чистую воду или нефтепровод Буку-Тбилиси-Джейхан // Бизнес & власть. – 2006. – 14 июля (№27). – С. 3.

311. ГАНДИЛОВ Л. Расширять горизонты сотрудничества: Беседа с послом Азербайджана о сотрудничестве с РК по присоединению к трубопроводной системы "БТД">// Веч. Астана. – 2006. – 15 июня. – С. 2.

312. САНДЫБАЕВ Б.Т., Маргарян С.М., Матвеев В.П. Древние традиции Армении продолжают в Казахстане: О перспективах развития производства армянского коньяка //

Пищевая и перерабатывающая промышленность Казахстана.
– 2005. – № 2. – С. 34.

313. Сатиева К. Грузиядағы Қазақстан бизнесіне қауіп бар ма? // Айқын. – 2007. – 22 қараша. – 4 б.

314. СИГОВ Ю. Казахстанская нефть пойдет в Европу через Азербайджан: Казахстан планирует подписать двухстороннее соглашение с Азербайджаном о присоединении к трубопроводу БДТ // Деловая неделя. – 2006. – 16 июня (№ 23). – С. 10.

315. СМАНОВ Е.Е. Экономические взаимоотношения международных морских торговых портов Каспия // М.Тынышпаев атындағы Қазақ көлік және коммуникациялар академиясының хабаршысы = Вестн. Каз. Акад. транспорта и коммуникаций им. М.Тынышпаева. – 2008. – № 2. – С. 303-309.

316. ШАВИНА Т. Каспий угрожает прибрежным городам: [О необходимости объединения усилий ученых, специалистов, строителей пяти стран, чьи берега омывает Каспий: России, Казахстана, Туркменистана, Азербайджана и Ирана в решении проблемы спасения и строительства укреплений берегов приморских населенных пунктов] // Строит. газета. – 1993. – 14 июля. – С. 10.

317. ШИМАНСКИЙ М. Прорыв в каспийском направлении: Премьер-министр Д.Ахметов принял участие в церемонии закладки фундамента здания СП "Бакинский зерновой терминал" на западном побережье Касп. моря // Казахстан. правда. – 2006. – 11 мая. – С.3.

Қаржы саясаты **Финансовая политика**

318. Әмірбек Ш. ТМД-дағы екінші одақ мұнай ағысына тәуелді: [Екінші одақ ГУУАМ ұйымы туралы] // Жас Алаш. – 2002. – 15 тамыз(№ 97). – 2 б.

319. ЖАНҰЗАҚҰЛЫ М. "ҚазТрансГаз" Саакашвилидің сайлау кампаниясын қаржыландырды ма? // Жас Алаш. – 2008. – 3 сәуір (№ 27). – 1-2 б.

320. ҚҰЛАНБАЙ Ә. Баку – Тбилиси – Жейхан мұнай құбыры іске қосылып, Қазақстан мұнайын әлемдік рынокқа шығарудың тағы бір мүмкіншілігі ашылды: 25 мамырда жаңа мұнай құбырының Сангачаль терминалында Қазақстан, Әзірбайжан, Түркия және Грузия мемлекеттері президенттерінің қатысуымен Баку – Тбилиси – Жейхан мұнай құбырының әзірбайжандық учаскесі салтанатты жағдайда ашылды // Егемен Қазақстан. – 2005. – 26 мамыр (№ 116). – 1, 2 б.

321. САХАРИЕВ Е. Табиғи газ төңірегіндегі тайталас /Ресей мен Украина, Ресей мен Грузия, Украина мен Түркіменстан арасында газға байланысты жүріп жатқан тартыс туралы// азақстан – ZAMAN.– 2006. – 13 қаңтар (№ 3). – 3 б.

322. БУТЫРИНА Н. Казахстан, Россия и Азербайджан – совместный финнадзор по Каспию: В Актау состоялось совместное заседание высших органов финансового контроля под председательством Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета О.Оксикбаева // Деловой Казахстан. – 2007. – 16 марта (№10). – С. 4.

323. ИБРАГИМОВ А.В. Некоторые вопросы налоговой политики в Азербайджанской Республике // Финансы и учет: региональные аспекты: Междунар. науч.-практ. конф. (6 июня 2006 г.) / Под общ. ред. З.Н.Ажибаевой. – Алматы: Мария, 2006. – С. 208-214.

324. МОЛДАБАЕВ Д. В едином русле интересов: В Астане состоялся бизнес-форум "Казахстан-Армения: новые возможности для бизнеса" // Казахстан. правда. – 2006. – 8 нояб. – С.1.

Ауыл шаруашылығы. Аграрлық саясаты
Сельское хозяйство. Аграрная политика

325. ВАСИЛЬЕВА В.Н. Опыт проведения сельскохозяйственных переписей в странах Содружества Независимых государств // Вопросы статистики. – 2009. – № 1. – С. 35-49.

326. ЛЮБИНАЙТЕ М., Наджафов Д. Пшеница Казахстана будет в Лянкяране: Казахстан планирует создать в Азербайджане комплекс по хранению, переработки зерна и производству хлебобулочных изделий // Капитал kz. – 2006. – 4 мая (№ 17). – С. 2.

327. НОС И. Зерно"швартуется" с комфортом // Казахстан. правда. – 2007. – 5 апр. – С.1.

ҚҰҚЫҚ ПРАВО

328. ГАМБАРЯН А.С. Анатология процессуального закона в Республике Армения [Текст] // Проблемы уголовно-процессуального права: Материалы междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 20-летию кафедры уголовного процесса / Отв. ред. А.Н.Ахпанов. – Караганда: КЮИ МВД РК им. Б.Бейсенова, 2006. – Вып.5. – С.59-63.

329. ДОГОВОРНО-правовая база межгосударственных отношений РК с зарубежными странами: Документы, подписанные в первом полугодии 2004 г. // Диплом. курьер. – 2004. – № 1/2. – С. 157-159.

330. КАЗИКАНОВ Т.Т., Жантасов Б.К. Международно-правовое регулирование в сфере передачи осужденных: На примере Республики Казахстан и Азербайджанской Республики // Роль уголовно-исполнительной системы в предупреждении правонарушений: Материалы междунар. науч.-практ. конф. (2 нояб. 2007 г.). – Костанай: КЮИ КУИС МЮ РК, 2007. – С. 134-140.

331. КЕШИН К. Точность замысла: Закон РК от 13 дек. 2000г. // Казахст. правда. – 2000. – 15 дек.

332. КОНДАУРОВА В. Вопрос о правовом статусе Каспийского моря : международное право ответа не дает // Центр. Азия и Кавказ. – 2008. – № 6. – С. 84-100.

333. МАМЕДОВ Р.Ф. Казахстанско-азербайджанское сотрудничество в области делимитации дна Каспия: Международно-правовые вопросы // Актуальные проблемы международного права в свете Послания Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева "Новый Казахстан в

новом мире": Материалы междунар. науч.-практ. конф. (18 апр. 2007 г.). – Алматы, 2007. – С.32-47.

334. МАМЕДЬЯРОВ Э. Желание работать вместе: Интервью с главой МИД Азербайджана в Астане / Интервью вела К.Коньрова // Экспресс К. – 2007. – 3 марта. – С. 3.

335. МИГРАЦИЯ в трансформирующемся обществе: Аннотированный библиографический указатель литературы, изданной в странах СНГ. 1992-1999г. / Отв.ред. Ж.А.Зайончковская. – М., 2000. – 520 с.

336. ПРОБЛЕМЫ реализации судебно-правовой реформы в постсоветских государствах: опыт и суждения: Материалы Междунар. науч.-практ. конф. – Астана, 1998. – 169 с.

337. СВЕРЮКОВ А.П. Хищение по уголовному закону некоторых стран Дальнего и Ближнего зарубежья // 10 лет Уголовному кодексу и Уголовно-исполнительному кодексу Республики Казахстан: достижения и перспективы: Материалы Междунар. науч.-практ. конф. – Караганда: КарЮИ МВД РК им. Б.Бейсенова, 2007. – Т.2. – С. 34-40.

338. СНГ: реформа гражданского процессуального права: Материалы Междунар. конф. / Под общ. ред. М.М.Богуславского, А.Трунка. – М., 2002. – 256 с.

339. СОГЛАШЕНИЯ об образовании Совета председателей судов // Юрид. газета. – 2005. – 6 сент. (№ 162). – С.4.

340. СОГЛАШЕНИЯ об образовании Совета председателей судов // Юрид. газета. – 2005. – 7 сент. (№ 163). – С.4.

341. СПРАВКА о порядке разрешения экономических споров между национальными участниками экономических отношений, а также споров с участием иностранных субъектов хозяйствования в государствах-участниках Соглашения об образовании Совета председателей судов // Юрид. газета. – 2005. – 6 сент. (№ 162). – С.4.

342. СПРАВКА о порядке разрешения экономических споров между национальными участниками экономических отношений, а также споров с участием иностранных субъектов хозяйствования в государствах – участниках Соглашения об образовании Совета председателей судов // Юрид. Газета. – 2005. – 7 сент. (№ 163). – С.4.

**ҚАРУЛЫ ҚҰШТЕР. ҚАУІПСІЗДІК. ӘСКЕРИ ІС
ВООРУЖЕННЫЕ СИЛЫ. БЕЗОПАСНОСТЬ.
ВОЕННОЕ ДЕЛО**

343. БАЛҒАРИНА Б. Қауіпсіздік тұжырымдамасы болашаққа қызмет етеді: [Қазақстан, Беларусь, Ресей, Қырғызстан, Тәжікстан және Армения мем. басшыларының Минскдегі бас қосуы туралы] // Егемен Қазақстан. – 2000. – 2 маусым.

344. ГАНДИЛОВ Л. "Каспий бізді біріктіреді": Әзербайжанның Қазақстандағы елшісімен сұхбат / Әңг. К.Қоңырова // Астана хабары. – 2006. – 27 шілде (№121). – 2 б.

345. ЖҰМАБЕКҰЛЫ С. Қауіпсіздік қамалы: [Ұжымдық қауіпсіздік туралы келісімге мүше елдер Армения, Белоруссия, Қазақстан, Қырғызстан, Ресей және Тәжікстан мем. басшыларының Бішкектегі бас қосуы туралы] // Егемен Қазақстан. – 2000. – 13 қазан.

346. ҚОНАҚБАЙ Қ.Н. Ұжымдасудан ешкім ұтылмайды: [Мәскеуде болып өткен Ұжымдық қауіпсіздік келісімі (ҰҚК) туралы] // Жас Қазақ. – 2002. – 17 мамыр (№18–19). – 1 б.

347. АБИКЕНОВА Ж. Проемьерный визит: Д.Ахметов принял участие в IX саммите Организ. экон. сотрудничества в Баку // Столич. жизнь. – 2006. – 11 мая. (№18). – С. 1,2.

348. АБЪЕВ А. Азербайжан готов вооевать за Карабах // Деловая неделя – 2004. – 14 мая. – С. 11.

349. БАХЫТУЛЫ А. Каспий нас объединит: С официальным визитом в Азербайджан Н.Назарбаев провел

двусторонние встречи с И.Алиевым по поводу международного сотрудничества в области туризма, трудовой занятости, социальной защиты населения, борьба с терроризмом и наркотиками // Экспресс К. – 2005. – 26 мая. – С. 2.

350. ГАНДИЛОВ Л. "Мы хотим жить в мире и благополучии" [Текст]: Беседа с Послом Республики Азербайджан в Казахстане // Мир Евразии. – 2006. – №7. – С. 22-24.

351. ИСТЛЕУОВА Л. Абашидзе свергли с трона: В Грузия революционный бум // Деловая неделя. – 2004. – 7 мая. – С. 14.

352. КАРАПЕТЯН Р. "Оборонная организация Республики Армении укрепляет свой авторитет" // Военные знания. – 2001. – № 10. – С. 24-25.

353. КУЗНЕЦОВА Е., Лебедев В. Во имя безопасности: [Итоги поездки Н. Назарбаева в Армению; о посещении Жамбыл. обл.] // Казахстан. правда. – 2001. – 29 мая.

354. НАЗАРБАЕВ Н.А. Заявление Президента Республики Казахстан: [В связи с прекращением военных действий между Азербайджанской Республикой и Республикой Арменией] // Казахстан. правда. – 1992. – 4 сент.

355. ОСКОЦКИЙ В. Карабахский дневник // Столица. – 1993. – № 39(149). – С. 8-12.

356. ПОЗИЦИИ прикаспийских государств в отношении правового статуса Каспийского моря // Касенов У.Т. Безопасность Центральной Азии: национальные,

региональные и глобальные проблемы. – Алматы, 1998. – С. 209 - 224.

357. РАМИМЗАДЕ А.Г. Продовольственная безопасность в регионах Азербайджанской Республики: Проблемы и пути их решения // ТМД мемлекеттерінің ұжымдық азық-түлік қауіпсіздігі: проблемалар және оларды шешу жолдары=Коллективная продовольственная безопасность стран СНГ: проблемы и пути их решения: Халықаралық конф. материалдары = Материалы междунар. конф. (19 июля 2008 г.). – Алматы, 2008. – С. 46-48.

358. СИГОВ Ю. Взгляд из Вашингтона на Баку и Астану: Казахстан и Азербайджан: "каспийские братья" или непримиримые соперники? // Деловая неделя. – 2005. – 9 дек. – С.8.

ТАБИҒАТ РЕСУРСТАРЫ ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ

359. АСТАНИНА Л. Запад готов дать помощь, Прикаспийские государства решают, как ее принять: [Встреча представителей России, Азербайджана, Ирана, Казахстана по обсуждению вопр. охраны Касп. моря] // Азия. – 1994. – № 22. – С. 4.

360. В БАКУ открылась международная экологическая конференция "Стратегия устойчивого развития Каспийского моря" // Экокурьер. – 2007. – 15 окт. (№20). – С. 4.

361. ГЕНЕРАЛЬНЫЙ прокурор России обратился к генеральным прокурорам Казахстана, Туркменистана и Азербайджана с предложением объединить усилия по охране биоресурсов Каспия // Казахская правда. – 1994. – 6 янв.

362. ГИЛЬТ Н. Море, нефть и культура [Текст]: Встреча депутатов с азербайджанскими парламентариями // Известия. – 2006. – 6 дек. – С. 7.

363. ИБРАЕВ Р.Т. О нефтяном сотрудничестве Казахстана со странами Закавказья // Приоритеты казахстанской дипломатии на рубеже веков. – М.: Русский раритет, 2000. – С.46-54.

364. КАЛИЕВ Т. По ту сторону Каспия // Новое поколение. – 2008. – 30 мая (№21). – С. 1,6.

365. МАЦКЕВИЧ Э. Осваивать и беречь море только сообща: [Встреча представителей Прикаспийских государств: Азербайджана, Казахстана, Ирана, России] // Эко курьер. – 1994. – 2 июня.

366. НАДЖАФОВ Д. Кто возьмет ответственность за БДТ? [Текст]: Парламент Азербайджана на заседании осенней сессии ратифицировал договор о транспортировке казахстанской нефти по нефтепроводу "Баку-Тбилиси-Джейхан" // Капитал. KZ. – 2006. – 5 окт. (№ 37). – С. 3.

367. НАДЖАФОВ Д. Турецкие проливы чрезмерно перегружены // Капитал. KZ. – 2007. – 26 апр. (№ 16). – С. 3.

368. ПРОХОРОВ И. Каспий: экология другого берега: Экология Каспийского побережья // Казахстан. правда. – 2005. – 22 апр. – С.10.

369. САЛИМОВ С. Нефтегазовые ресурсы Каспия // Мировая экономика и международные отношения. – 2007. – № 10. – С.42-45.

370. СИГОВ Ю. Нефтяные расчеты Баку: Азербайджан считает Казахстан своим естественным партнером в сфере нефтедобычи и ратует за усиление сотрудничества с Астаной в транспортировке энергоресурсов Центральной Азии и Закавказья на мировые рынки // Деловая неделя. – 2007. – 27 июля. – С.9.

371. ФАТУЛЛА Ф. Позиции Азербайджана на Каспий усиливаются: Есть сведения по Казахстану // Россия и мусульман. мир. – 2002. – № 1. – С.156.

372. ХОЖАМУРАТОВ М. Азербайджанский план: Беседа с зам. министра экологии и природных ресурсов Азербайджана Н.М.Гулиевым о развитии энергетических ресурсов и экономического сотрудничества с РК // Деловой Казахстан. – 2006. – 2 июня (№18). – С. 6.

**ҒЫЛЫМ. МЕДИЦИНА. МӘДЕНИЕТ. СПОРТ
НАУКА. МЕДИЦИНА. КУЛЬТУРА. СПОРТ**

373. АҒАБАЙҰЛЫ Ш. Грузия тарихында жаңа кезең басталды // Жас қазақ үні. – 2004. – №1. – 4 қаңтар. – 3 б.

374. АҚЫЛ-ПАРАСАТҚА жүгінуге шақырамыз: Ресей Федерациясы, Грузия, сондай-ақ ТМД және әлемхалықтарына // Азат. – 2008. – 14 тамыз (№ 14). – 5 б.

375. АҚЫШЕВ Ә. Кавказдағы дағдарыс // Қазақстан. – 2008. – 6 қыркүйек. – 8 б.

376. АЛИЕВ Г. Жаңа Азербайжанның негізін салушы әрі құрушы және құтқарушысы / Түркі тілді мемлекеттерді қолдау саясаты" қоры. – Бишкек, 2007. – 81 б.

377. АЛМАТЫДА Грузия күндері өтті // Алматы ақшамы. – 2007. – 10 шілде (№ 84). – 10 б.

378. АМАНОВ Қ. Тбилиси – Астана: әріптестіктің жаңа кезеңі // Астана хабары. – 2007. – 8 наурыз (№ 46). – 1 б.

379. АНАШ Д. Талантты аялау керек // Алматы ақшамы. – 2008. – 11 желтоқсан (№141-142). – 26 б.

380. АНДАБАЕВ Т. Т. Рысқұлов шығыс халықтарының тұңғыш съезінде: 1920-1921 жж. Коминтерннің шығыс мәселесі // Қазақстан жоғары мектебі. – 2005. – № 4. – 143-147 б.

381. АРСЛАН Ф. Таулы да даулы Қарабах: [Таулы Қарабахтағы Армения мен Азербайжан арасындағы қақтығыс тарихынан /Түрікшеден ауд. Д.Өмірзаққызы] // Заман Қазақстан. – 1997. – 14 қараша (№ 46). – 12 б.

382. ӘБЖӘЛЕЛҚЫЗЫ Г. Ұстамдылыққа ризашылық білдірді // Нұр-Астана. – 2008. – 30 сәуір-7 мамыр (№ 18). – 5 б.

383. ӘЗІРБАЙЖАН, түрік, түрікмен халық жұмбақтары / Ауд.: Қ. Мырза Әли. – Алматы: Ана тілі, 1997. – Кн. 1. – 40 б.

384. ӘЗІРБАЙЖАН, түрік, түрікмен халық жұмбақтары / Ауд.: Қ. Мырза Әли. – Алматы: Ана тілі, 1997. – Кн. 2. – 50 б.

385. ӘЛІМ Қ. Армениядағы қыпшақ қолжазбалары // Егемен Қазақстан. – 2005. – 19 қазан (№ 234). – 8 б.

386. ӘЛІМҰЛЫ А. Ақпараттық майдан тоқтамайды // Заң газеті. – 2008. – 19 тамыз (№ 125). – 1 б.

387. ӘЛІМҰЛЫ А. Соғыс өртінің тұтануына кім кінәлі? // Заң газеті. – 2008. – 14 тамыз (№ 123). – 1 б.

388. ӘЛІМҰЛЫ А. Текетірес [Мәтін]: Ресей және Грузия арасындағы текетірес туралы // Заң газеті. – 2006. – 25 қазан (№ 188). – 3 б.

389. ӘЛІПБАЙ С. Қазақстан – Армения бизнес форумы [Мәтін]: Қазақстан - Армения бизнес кездесуіне ҚР Президенті Н.Назарбаев пен Армения Президенті Роберт Кочерян қатысып, сөз сөйледі // Егемен Қазақстан. – 2006. – 8 қараша (№ 275). – 1 б.

390. БЕЙСЕНҰЛЫ Б. Мұражайдан Мұстафаға қатысты материалдар табылды // Айқын. – 2008. – 2 желтоқсан (№ 227). – 5 б.

391. БОЛКВАДЗЕ Б. Грузин мұсылмандары немесе Аджарияның діни құпиясы не дейді / Әңг. К.Тасболатова // Айқын. – 2007. – 1 қараша (№ 203). – 6 б.

392. ГАНДИЛОВ Л. "Каспий бізді біріктіреді": Әзербайжанның Қазақстандағы елшісімен сұхбат / Әңг. К.Қоңырова // Астана хабары. – 2006. – 27 шілде (№ 121). – 2 б.

393. ГРУЗИЯ: Достастық елдер тарихы // Қазақстан тарихы. Әдістемелік журнал. – 2006. – № 1. – 85-86 б.

394. ДОСАН Ш. Бірінші бибілер // Астана хабары. – 2007. – 6 қыркүйек (№ 149). – 1 б.

395. ДОСАН Ш. Бірінші бибілер // Егемен Қазақстан. – 2006. – 23 мамыр (№ 111/112). – 1, 4 б.

396. ЕРКІН Қалдан . Тбилиси Астанаға үміт артады // Айқын. – 2009. – № 12(1193). – 28 қаңтар. – 2 б.

397. ЖАНҰЗАҚҰЛЫ М. Армения // Жас Алаш. – 2008. – 25 қыркүйек (№ 77). – 4 б.

398. ЖАНҰЗАҚҰЛЫ М. Мені грузиндердің тілге деген құрметі таңғалдырды / Әңг. Н. Жеңіс // Айқын. – 2009. – 22 қаңтар (№ 8). – 12 б.

399. КӘРІБАЙ М. Ильхам Алиевтің Қазақстанға сапарына орай // ЗАМАН Қазақстан. – 2004. – 27 ақпан (№ 9). – 3 б.

400. КИКАБИДЗЕ В. "Өнерсіз өмірде өң болмайды": Грузия киноактерінің өзі туралы әңгімесі / Әңг. Т.Батырхан] // Астана ақшамы.– 1999.– 21 қаңтар.

401. КӨЛБАЕВ Т. Армянның Мирзояны – қазақтың Мырзаяны: [30-жылдары Қазақстанды басқарған Л.Мирзоян жайлы] // ЗАМАН Қазақстан. – 2003. – 30 мамыр (№ 22). – 4 б.

402. ҚАЗАҚСТАН Республикасы Мәдениет, ақпарат және спорт министрлігі мен Армения Республикасы Аумақтық басқарма министрлігі арасындағы Мұрағат ісі саласында ынтымақтастық туралы келісім [Мәтін] // ҚР халықаралық шарттары бюллетені = Бюллетень международных договоров. – 2006. – № 6. – 46-48 б.

403. ҚАНАТ Г. Жандостың жеңісін кім қайталайды? // Спорт айдыны. – 2009. – 29 мамыр-4 маусым (№ 22). – 1 б.

404. ҚОЖАНАСЫР тарихта болған ба?: Азербайжан ғалымдарының пікірі бойынша Қожа Насыреддин Тусидің түпбейнесі // Алматы ақшамы. – 2006. – 28 қараша (№ 137).– 11 б.; 12 желтоқсан (№ 143).– 11 б.

405. ҚҰЛАТАЙҰЛЫ Ө. Мұстафа Шоқай жолымен Кавказ еліне сапар // Жас Қазақ үні. – 2009. – 17 қаңтар (№ 1-2). – 13-14 б.

406. МАЙТАЛМАН Махарадзе // Жас Қазақ. – 2008. – 12 желтоқсан (№ 50). – 13 б.

407. МҰХАМЕДЖАНОВА А. Қауіпсіздікті сақтау - ең басты мәселе: [Тәжікстан астанасында өткен Ұжымдық қауіпсіздік шартына қатысушы мемлекеттер кеңесінің кезекті

сессиясы туралы] // Егемен Қазақстан. – 2003. – 30 сәуір (№ 101-104). – 1 б.

408. ОМАРОВА Г. Шеварднадзе кетті. Ендігі кезек кімдікі?: Тақ иелерінің тағдыры туралы // Түркістан. – 2003. – 27 қараша (№ 48). – 3 б.

409. ОРБЕЛИАНИ С. Ғибратнама: XVIII ғасырда өмір сүрген Грузин халқының ұлы жазушысының жазған "Ғибратнама кітабы" аударма / Грузин тілінен ауд. М.Әлімбаев // Жалын. – 2004. – № 4. – 74-79 б.

410. ОСМАНОВА А. Ұлтым деп туған ұл // Алматы ақшамы. – 2008. – 26 шілде (№ 84). – 7 б.

411. ӨМІР Л. Түркия мен Армения арасындағы түйткіл: Армян ғалымының мақаласы / Тәржімалаған Шағатай // Түркістан. – 2001. – 29 қыркүйек. – 5 б.

412. ӨТЕМІСҰЛЫ С. Туысқан ел Сакартвелло – грузиндер өз елін солай атайды // Ана тілі. – 2007. – 28 маусым (№ 26). – 5 б.

413. САҒИДОЛЛАҰЛЫ Қ. Кавказдағы алаң жұрт // Айқын. – 2008. – 9 қазан (№ 190). – 6 б.

414. САХАН Ғ. Маржанға толы матенадаран: "Мәдени мұра" мемлекеттік бағдарламасы бойынша Арменияға археологиялы іссапармен мамандар барып қайтты. Осы сапар жайында Ақпарат және мұрағат комитетінің бөлім меңгерушісімен сұхбат / Әңг.Қ.Тоқсанбай // Егемен Қазақстан. – 2006. – 17 қаңтар (№ 14). – 4 б.

415. САХАРИЕВ Е. Таулы Қарабақ тағдыры қалай шешіледі ? // ZAMAN Қазақстан. – 2007. – 22 қараша (№ 47). – 3 б.

416. САХАРИЕВ Е. Тақ иесі өзгерді // ZAMAN Қазақстан. – 2008. – 28 ақпан. – 4 б.

417. ТӘЖ-МҰРАТ М. Тағиев // Ана тілі. – 2008. – 18 желтоқсан (№ 51). – 22-23 б.

418. ТЕКСЕРУ мен метрологиялық аттестациялау мақсатында алып өтілетін нормативтік құжаттарды, эталондарды, өлшеу құралдарын және стандарттық үлгілерді алып өткені үшін кеден бажын, салықтар төлеуден және арнайы рұқсат беруден босату туралы келісімді бекіту туралы Қазақстан Республикасының Заңы: [1997 ж. 31 қазан] // Егемен Қазақстан. – 1997. – 1 қараша.

419. ТОҚТАМҰРАТ Қ. Джаз музыкасының жайсаңдары // Астана хабары. – 2007. – 3 шілде (№ 109). – 6 б.

420. ТОҚТАМҰРАТ Қ. Цирк тамашасына бөлендік: Грузияның еңбек сіңірген әртісі Г.Эрадзе жетекшілік ететін халықаралық деңгейдегі "Бес құрлықтың жан-жануарлар әлемі" атты цирктік-шоу бағдарламасы жайлы // Астана хабары. – 2006. – 18 сәуір (№ 52). – 3 б.

421. ШАДЫҚҰЛОВ Т. Грузиядағы қазақтар: А.А. Антоновскаяның "Великий Моуравиди" атты кітабы жайында // Маңғыстау. – 2005. – 30 маусым. – 4 б.

422. ШАЙЫНҒАЗЫ С. Алыс па еді Айастан, жақын ба еді?: [Армения Республикасы туралы] // Егемен Қазақстан. – 2001. – 24 шілде(№ 154). – 5 б.

423. ШАЙЫНҒАЗЫ С., Бораш Қ. Еуразиялық қауымдастық: Бүгiнi мен болашағы: 18 маусым күнi Астанада ЕурАзЭҚ мемлекеттерi басшыларының қатысуымен Еуразиялық одақ идеясының 10 ж. арналған халықаралық форум өткенi жайлы // Егемен Қазақстан. – 2004. – 19 маусым (№ 156). – 1-2 б.

424. ЭДУАРД Шеварнадзе: Шоблиуру ена барда грузин халқы жоғалмайды // Ана тiлi. – 2008. – 11 желтоқсан (№ 50). – 19 б

425. ЭМИН Г. Армения туралы жетi жыр: Өлең / Ауд. И.Сапарбай // Исраил С. Балауыз шам. – Алматы: Қазығұрт, 2006.– 75-79 б.

426. АБДЕНОВА З. Художник – исследователь приглашает всех в мир сакской культуры // Панорама.– 2007. – 16 февр. (№ 5). – С. 8.

427. АГАМИРЗОЕВ А.Ч. Русская литература в виртуальных изданиях Азербайджана // Қазақстанның ғылымы мен өмiрi = Наука и жизнь Казахстана. – 2009. – № 2. – С. 179-183.

428. БЕЙСЕНБАЕВА А. Новый перевод священного корана // Новое поколение. – 2007. – 16 февр. (№6). – С. 14.

429. БРУНО ДЕ КОРДЬЕ. Евразийское мусульманство?: взгляд на положение, эволюцию ислама и исламизма в бывших советских республиках Средней Азии и Каспийского региона // Центральная Азия и Кавказ. – 2008. – № 5.– С.148-160.

430. ВЕКИЛОВА Л. "Литературный Азербайджан" в гостях у "ЛКГ" // Лит. газета Казахстана. – 2007. – 23 окт. (№18). – С. 1-2.

431. ВЕКТОР победы: Поэт М.Шаханов получил золотую медаль "За заслуги перед тюркским миром" из рук президента Междунар. науч. академии "Вектор" в Азербайджане Э.Искедерзаде // Страна и мир. – 2006. – 25 авг. (№33). – С. 14.

432. ГОРБУНОВ С. ... Плакали даже камни // Казахстан. правда. – 2009. – 16 янв. – С.25.

433. ГРИГОРЯН М. СМИ Армении вчера и сегодня // СМИ в СНГ: сумерки свободы?: Материалы Алма-Атинской конференции "Состояние и проблемы СМИ в странах СНГ" 11-12 февр.1998 г. – Алматы, 1998. – С. 37-55.

434. ГУСЕЙНОВ Ф.Ш. Развитие отношений между ЕС и Азербайджаном // Қазақстанның ғылымы мен өмірі = Наука и жизнь Казахстана. – 2009. – № 2. – С. 148-151.

435. ДИНИЕВ Ш. Судьбе шепнем "мерси, Баку"? / Интервью вел М.Карташов // Экспресс К. – 2007. – 6 июня. – С. 7.

436. ЕГИАЗАРЯН А. Армения: сфера культуры в годы независимости // Центральная Азия и Кавказ. – 2002. – № 2. – С. 145-151.

437. ЗОРИНА Т.Н. Кинематографическая ситуация в странах СНГ и Балтии // Панорама культурной жизни стран СНГ и Балтии. – 1997. – Вып. 9. – С. 39-60.

438. ИСМАИЛЗАДЕ Г. Тюркский период в наскальных изображениях Азербайджана // Мәдени мұра = Культурное наследие. – 2009. – № 1. – С. 80-85.

439. КИКАБИДЗЕ В. Астана – бұл фантастика! / Әңг. Батырхан Т. // Астана хабары. – 2007. – 6 шілде (№ 111/112). – 8 б.

440. КУЛИЕВ Э. "Аллах помогает тем, кто знакомится с переводами корана и размышляет над их значением": Беседа с переводчиком и автором книги "Коран. Перевод смыслов и комментарии" и презентации ее в РК из Азербайджана / Беседу вела А.Асанова // Наш мир. – 2007. – 23 февр. (№ 4). – С. 1,5.

441. КУЛИЕВ Э. "В переосмыслении религиозных ценностей нуждается все общество" // Наш мир. – 2007. – 31 авг. (№ 25). – С. 1,4.

442. КУЛИЕВ Э. "Образ ислама не должны формировать невежественные муллы, поджигающие у ворот мечетей и кладбищ" / Беседу вел З.Нурмамедов // Наш мир. – 2007. – 29 нояб. (№ 38). – С. 4.

443. КУЛИЕВ Э. Священная миссия: Интервью с ученым-востоковедом о переводе смыслов и комментариев Корана на рус. язык из Азербайджана / Интервью вела Д. Бисембина // Литер. – 2007. – 15 февр. – С. 6.

444. МАМЕДОВ Г. Музей как инструмент межкультурного диалога // Межкультурный диалог и культурное разнообразие: Сборник материалов круглого стола, посвященного обмену передовым опытом в области межкультурного диалога и популяризации Всеобщей декларации ЮНЕСКО о культурном разнообразии / Сост.:

Л.Ерекешева, А.Асадова. – Алматы: Дайк-Пресс, 2007. – С. 57-60.

445. МАМЕДОВ М.А. К вопросу о среднеазиатских этнонимах и их параллелях в Азербайджане // Қазақтану = Казаховедение. – 2006. – № 1. – С.31-33.

446. МАМЕДОГЛЫ Р. Мы ветви одного могучего дерева // АНІСКА. – 2008. – 4 апр. – С. 8-9.

447. МАХМУДЗАДЕ Р. Реализация программ информатизации в системе образования Азербайджанской Республики // "Қазақстан және ТМД елдерінің білім беруді ақпараттандырудың" II Халықаралық форумы = "Информатизация образования Казахстана и стран СНГ" II Международного форума: Ғыл. мақалалар жинағы = Сб. науч. ст. (17-18 окт. 2002 г.). – Алматы: РБАО, 2002. – С.96-97.

448. МӘНӘММӘД Fuzuli. Әsәrlәri ikicildlik.– Bakı: Azәrbaycan Ensiklopediyasi, 1995.– 519 s.

449. МИРЗАХАНЛЫ Н. Первый полет // Лит. газета Казахстана. – 2007. – 23 окт. (№18). – С. 2.

450. МОРОЗОВА Л. Курултай в Азербайджане // Страна и мир. – 2007. – 30 нояб. (№ 46/47). – С. 12.

451. НАДЖАФОВ Д. Очистить дно Каспия [Текст]: Правительство Азербайджана решило поднять затанувшие корабли // Капитал. KZ. – 2006. – 9 нояб. (№ 42). – С. 3.

452. НАДЖАФОВ Д. Тюркским народам необходим общий алфавит [Текст]: Председатель Союза писателей

Азербайджана Анар Рзаев поддерживает переход казахского на латиницу // Капитал. KZ. – 2006. – 9 нояб. (№ 42). – С. 6.

453. ПРИМБЕТОВ С.Д. Мои года – мое богатство // Литер. – 2008. – 18 сент. – С. 5.

454. РЗАЕВ А. Через трудности к латинице [Текст]: Азербайджан поддерживает Казахстан в его стремлении перейти на латиницу, об этом по телефону дал интервью председатель Союза писателей Азербайджана / Интервью вела К.Коньрова // Экспресс К. – 2006. – 16 нояб. – С. 5.

455. РСАУЛИ И.Г. Азербайджанская драматургия XX века и тюркское национальное освободительное движение: Пьеса Г. Джавида "Обрыв" и "Афет" // Қазақстанның ғылымы мен өмірі = Наука и жизнь Казахстана. – 2009. – № 2. – С. 165-169.

456. САНДЫБАЕВ Б.Т., Маргарян С.М., Матвеев В.П. Древние традиции Армении продолжаются в Казахстане: О перспективах развития производства армянского коньяка // Пищевая и перерабатывающая промышленность Казахстана. – 2005. – № 2. – С. 34.

457. СУЛЕЙМАНОВ Н. "Хорошо помню "Кайрат" / Записал Т.Исенов // Про спорт Казахстана. – 2008. – 22 янв. – С. 4.

458. ХАЛИЛОВ С. Культура и идеология // Адам әлемі = Мир человека. – 2009. – № 1. – С.18-24.

459. ХУРШУДЯН Э., Муканова Д. Из истории армяно-казахстанских отношений [Текст]: Очерки истории и культуры Армении и Казахстана с древнейших времен до

становления независимости государств.– Ереван: Нац.Союз Книгоиздателей, 1999. – 385с.

460. ШИНГИСБАЕВА М.М. Виды издательской продукции // Внедрение системы менеджмента качества в вузе: проблемы и пути решения: Междунар. науч.-практ. конф. (28-29 апр. 2005 г.) / Под общ. ред. Н.К.Мамырова. – Алматы: Экономика, 2005. – С. 419-423.

461. БНТЫКБАЕВА С. Теория вечности: В галерее "Тенгри - Умай" открылась международная выставка "Alia tempo", в которой приняли участие художники из Азербайджана // Новое поколение. – 2005. – 27 мая (№ 21). – С. 14.

ЭВОЛЮЦИОННЫЕ искания художницы Хуршудян: Беседа с супругой посла Армении в РК художницей Даной Мукановой-Хуршудян о народе саков, скифов // На страже. – 2007. – 15 февр. (№ 7). – С. 8.